

Беларускія Ведамасыці

ВАРШАВА, чэрвень 2001 г.

**НЕ ПРАВЫ ЧАЛАВЕКА — ГАЛОЎНАЕ ДЛЯ
БЕЛАРУСАЎ, А НЕЗАЛЕЖНАСЬЦЬ І СВАБОДА, БО НЕ
БЫВАЕ „ПРАВОЎ ЧАЛАВЕКА” ПАД АКУПАЦЫЯЙ**

Сьцяжоск

ПЕРШАЕ, ШТО ТРЭБА ЗРАБІЦЬ, КАБ ЗАБЯСЬПЕЧЫЦЬ СПРАВДЛІВЫЯ ВЫБАРЫ — ВЫДАЛІЦЬ ЗЬ БЕЛАРУСІ ВІКА

Першая рэальная, але няўдалая, спроба легітымізаваць рэжым Лукашэнкі адбылася ў кастрычніку 2000 г. на выбарах у „палату”. Шлях да гэтай падзеі з боку Масквы і нямецкай дыпляматыі быў доўгі, але мэтанакіраваны. Тут выявілася рэакцыя на дэкларацыю *V-га Зьезду* (1997 г.) Беларускага Народнага Фронту „Адраджэньне” аб

стварэньні Беларускага Вывольнага Руху супраць нэакаляніяльнай палітыкі Расеі ў Беларусі.

У сувязі з лістападаўскім пераваротам ў 1996 годзе, „антылукашэнкаўская апазыцыя” мусіла разваліцца. Яна была часовым супрацоўніцтвам розных антылукашэнкаўскіх сілаў (ад фронтаўцаў да прамаскоўскіх „дэмакратаў” і камуністаў), пагрунтаваным на канкрэтнай мэце — імпічманце Лукашэнкі. Са зьнікненьнем магчымасьці імпічманту разбурыўся грунт для канкрэтнага злучэньня інтарэсаў і апазыцыйнага аб’яднаньня супрацьлеглых поглядаў. Рэальнымі ж засталіся вялікадзяржаўная палітыка Расеі і асноўны каляніяльны канфлікт паміж сіламі расейскага імперыялізму і сіламі беларускай незалежнасьці.

Пра гэтае становішча і перспектывы я пісаў у перадзьездаўскім артыкуле „Вызвольны Рух” (газэта „Свабода”, 1997 г.) і казаў на Зьездзе. Неабходна было скарыстаць сітуацыю ўздыму і арганізаваць яе ў вызвольнае адраджэнцае рухэнне. Дзеля гэтага былі распачатыя акцыі „Грамадзянства БНР”, „Адстаўка”, пазней — збор подпісаў „За незалежнасць”, „Беларуская Салідарнасць” і інш. Справы паварочваліся так, што расейскія каляніяльныя сілы на Беларусі маглі быць проста змеценыя з палітычнай сцэны.

Контрадзеянні супраць беларусаў былі на гэты раз прадуманымі і канцэптуальнымі. Увосень узнікла закамфляваная агентурная ініцыятыва — „Хартыя-97”, якую рухалі праз журналістаў і дыпламатыю. „Хартыю” плянавалі супроцьставіць *Беларускаму Вызвольнаму Руху і Фронту*. Гэтая ідэя не была да канца ажыццёўленая (па пэўных прычынах) і пазней „Хартыя” ператварылася ў асяродак „перавалу” рэсурсаў з Захаду і мэтанакіраванай (вырабленай) прапагандысцкай інфармацыі (накіраванай, у істотце сваёй, супраць *Беларускага Нацыянальна-Вызвольнага Руху*).

У гэты ж час у якасці кіраўніка Місіі АБСЭ ў Менск прыязджае былы нямецкі амбасадар у Маскве і потым былы кіраўнік знешняй разведкі Нямеччыны **Ганс-Георг Вік**. Вік выступіў ініцыятарам захавання старой антылукашэнкаўскай апазыцыі на новай аснове. Ён прапанаваў так званы „перамоўны працэс” з рэжымам улады, ідэю „круглага стала” і ўдзел апазыцыі ў парлямэнцкіх выбарах на падставе дамоўленасці (кампрамісу) з Лукашэнкам.

Менавіта Вік спрычыніўся да стварэння, на падставе гэтых прапаноў, так званай „аб’яднанай апазыцыі” і завёў справу беларускага змагання ў сыяпы завулак.

Ганс Вік і іншыя нямецкія „дыпламаты” пераконвалі палітыкаў на Захадзе, што рэжым Лукашэнкі можна „палепшыць”, што яго быццам бы можна „дэмакратызаваць”. Прызнанне таго, што рэжым Лукашэнкі „палепшыўся”, давала б магчымасць пэўным заходнім зацікаўленым колам, звязаным зь нямецкімі палітычнымі (эканамічнымі, фінансавымі) інтарэсамі, прызнаць гэты рэжым і заплішчыць вочы на „інтэграцыйную” палітыку Расеі па анэксіі Беларусі.

Нямецкі геапалітычны інтэрас накіраваны, перш за ўсё, на Польшчу. І ў гэтым пляне пэўныя колы нямецкай палітыкі глядзяць на Беларусь як на разьменную манету ў геапалітычных гешэфтах з Расеяй. Ні для расейскага, ні для нямецкага капіталу (Рургаз з Газпромам і г.д.) непатрэбная незалежная беларуская транзітная тэрыторыя і расходы, зь ёй звязаныя. (Ня кажам ужо пра стратэгічныя фактары.) Нямецка-расейскія інтарэсы тут супадаюць, як супадлі сотні гадоў.

Ганс Вік, валодаючы ўплывам на разьмеркаваньне заходніх сродкаў сярод створанай ім „аб’яднанай апазыцыі”, мае дачыненне да спробы разбурэння *Беларускага Народнага Фронту* — адзінай сілы ў Беларусі, якая здольная супрацьстаяць усёй гэтай нямецка-рускай нэкаляніяльнай палітыцы.

У цэлым, атака на *Фронт* пацярпела фіяска. Але, тым ня менш, прыхільнікам сорасаўскай дэмакратыі ўдалося адкалоць вялікую групу фронтаўцаў, якая, таксама пад назвай „БНФ” арганізавана ўвайшла ў сістэму „аб’яднанай апазыцыі”.

У кастрычніку 2000 г., у час „выбараў” ў „палату”, вікаўская палітыка легалізацыі рэжыму набыла рэальныя формы. Меркавалася, вядучы двайную гульню, з аднаго боку, падтрымаць няўдзел апазыцыі у выбарах, з другога — уцягнуць партыі „аб’яднанай апазыцыі” ў выбары, прызнаць іх дэмакратычнымі і легалізаваць „палату”.

З гэтага нічога не атрымалася па некалькіх прычынах. Па-першае, Лукашэнка не пайшоў ні на якія, нават мінімальныя, саступкі. Выбары сапраўды былі па-варварску недэмакратычнымі. Па-другое, двурушныя дзеянні Віка былі дрэнна падрыхтаванымі на беларускім і міжнародным узроўні. Па-трэцяе, „палітыка” Віка на так званых „перамовах” і „выбарах” пастаянна выкрывалася прадстаўнікамі

Народнага Фронту і Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі — БНФ, якія запатрабавалі няўдзелу партыяў і насельніцтва ў выбарах і ўклалі потым велізарную працу ў рэалізацыю гэтай справы.

Нямецкія папчелнікі Віка, ня гледзячы на непасрэдны падкуп сябраў партыі „Народная Грамада” і іншых апазыцыйных „дэмакратаў”, якім далі грошы за ўдзел у „выбарах” (па пяць тысячаў даляраў на згодніка), нічога ня здолелі перамяніць. Бальшыня беларусаў не галасавала. Выбары праваліліся, але рэжым Лукашэнкі груба сфальсіфікаваў вынікі галасавання, і АБСЭ не пайшло на рызыку, каб іх прызнаць. Легалізацыя рэжыму была адкладзеная на выбары прэзыдэнта ў 2001 годзе.

Да гэтага часу Ганс Вік (асабліва пасля выказвання ў Беластоку ў верасні 2000 года пра сваю антыбеларускую палітыку ў рамках АБСЭ) страціў усялякую павагу ў беларусаў. Структуры *Беларускага Вызвольнага Руху* аб’явілі яго **пэрсонай нон-грата** і запатрабавалі ад міжнародных арганізацыяў і МЗС Нямеччыны адкліканьня Віка зь Беларусі.

У абарону Віка парадаксальным чынам заўсёды станавілася ўлада Лукашэнкі, арганізоўваючы паказныя пагрозы і быццам бы атаку на Віка (каб забытаць грамадзкасць і заглушыць патрабаванні *Вызвольнага Руху*). Але рабленне супольнай прамаскоўскай палітыкі рэжымам Лукашэнкі, Вікам і Масквой — відавочнае.

Эўрапейскія канфармісты ў міжнародных арганізацыях, „усьвядомленыя” за гэты час Вікам, нямецкай і рускай дыпламатыяй, далі выразна зразумець, што прэзыдэнцкія выбары на Беларусі яны схільныя прызнаць пры любых выніках (хіба што парушэнні заканадаўства будуць вельмі скандальнымі). Ведаючы гэта, упэўнена пачуваецца Вік, дэманструе паказную ўпэўненасць Лукашэнка, спакойна чуюцца Масква, як па нотах, гуляюць сваю брыдкаю партыю пяць намэнклятурных кандыдатаў ад вікавай „аб’яднанай апазыцыі” і іншыя падстаўныя фігуры.

Некаторыя „апазыцыянеры-дэмакраты” зразумелі настрой спонсара і аддана працуюць у „патрэбным накірунку”.

„Как „лукашисты”, так и оппозиционеры, должны четко уяснить, — піша дэмакратычная спадарыня Т.Процька, — допустить нелегитимного, с точки зрения мирового сообщества, президента, нельзя.”* (*Народная Воля*, — 2001, 20 лютага)

Камэнтары, як кажуць, непатрэбныя.

Апазыцыянер-дэмакрат Сяргей Калякін выказваецца ў рэчышчы палітыкі Віка зусім адкрыта.

„Они (гэта значыць, заходнія міжнародныя арганізацыі — З.П.) не против сегодня признать Палату представителей. Но они не знают, как это сделать..., идет постепенная смена позиции и, фактически, налаживаются отношения с государственной властью... Западные дипломаты пытаются объяснить власти: мы хотим вас признать, но вы хоть что-то сделайте, чтобы мы могли это сделать.”** (*Белорусский рынок*, — 2001, №21)

Мушу зазначыць, што ўсё выглядае ня гэтак проста. Але такую сітуацыю адносінаў да рэжыму Лукашэнкі вось ужо гадамі стварае Ганс Вік і нямецкая дыпламатыя. Ім прыходзіцца часта выдаваць жаданае за рэальнае. Праўдападобнасць няпэўнасці надаюць дэмакратычныя балбатуны.

Тым ня менш, справа сур’ёзная. Устаноўка эўранемцаў зразумелая. Праўда, ня гледзячы на фінансавыя рычагі, наўрад ці здолее Вік і эўрапейскія канфармісты істотна ўплываць на паводзіны кантралёраў і назіральнікаў за галасаваннем на выбарах. Акрамя таго, *Кансэрватыўна-Хрысьціянская Партыя — БНФ* і *Народны Фронт* ствараюць сваю сістэму назіральнікаў. Небясьпека, аднак, у тым, што, ня гледзячы на ўсе магчымыя факты парушэнняў выбарчага заканадаўства, прадстаўнікі міжнародных эўрапейскіх арганізацыяў, якіх „праінфармавалі” Ганс Вік і кампанія, могуць праігнараваць парушэнні і прызнаць выбары за законныя і дэмакратычныя.

Каб запабегчы пагаршэнню становішча і ня даць разьвівацца

філісьцёрскай авантуры зўраканфармістаў, **неабходна выдаліць зь Беларусі Віка**. Тое, што за гэтую персону нон-грата трымаюцца як пэўныя палітыкі ў зруструктурах, так і Масква (дзе Вік часта бывае), цяпер надта добра відаць.

Менавіта *Беларускаму Нацыянальна-Вызвольнаму Руху* зноў прыдзецца ўзяць на сябе важную задачу. Патрабаваньне аб адкліканьні Віка зь Беларусі неабходна будзе ўключыць у зьмест выбарчай барацьбы за справядлівыя дэмакратычныя выбары.

Выдаленьне з краіны асобы, якая пад шапкой міжнароднай праваабарончай арганізацыі займаецца дзейнасьцю, што супярэчыць нацыянальным інтарэсам Беларусі і не сумяшчальная з мэтамі гэтай арганізацыі, зьяўляецца неабходным прававым дзеяньнем. Трэба аздаваць абставіны на выбарах у Беларусі і, нарэшце, спыніць маніпулятары з Усходу і Захаду, якія, як бачым, даўно аб'ядналіся.

Калі Беларусь страе з сябе гэтых „дабрадзеяў”, што апанавалі яе, як камары, тады яна пойдзе хутка наперад, да справядлівага парадку, дабрабыту, спакою і сьветлай сваёй нацыянальнай будучыні.

Зянон ПАЗЬНЯК
Старшыня Беларускага
Народнага Фронту „Адраджэньне”

16 чэрвеня 2001 г.

* „Як „лукашысты”, гэтак і апазыцыянеры, павінны выразна ўсьвядоміць: дапусьціць нелегітымнага, з пункту гледжаньня сусьветнай супольнасьці, прэзыдэнта нельга.” (з рус.)

** „Яны ня супраць сёньня прызнаць Палату прадстаўнікоў. Але яны ня ведаюць, як гэта зрабіць... адбываецца паступовая зьмена пазыцыі і, фактычна, наладжваюцца адносіны з дзяржаўнай уладай... Заходнія дыпламаты спрабуюць растлумачыць уладзе: мы хочам вас прызнаць, але вы хочь што-небудзь зрабеце, каб мы маглі гэта зрабіць.” (з рус.)

ФІЗІЧНАЕ ЗЬНІШЧЭНЬНЕ БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫІ

Гісторыя разьвіцьця эўрапейскіх народаў паказвае, што на працягу стагоддзя кожны народ пры больш-менш звычайных (сярэдных) умовах існаваньня (гэта значыць, улічваючы войны і моры) павялічваў колькасьць свайго насельніцтва ў два разы.

Вучоныя падлічылі, што ў сярэдзіне XVII стагоддзя беларускае насельніцтва ў Вялікім Княстве Літоўскім складала блізу 3,4 — 3,5 мільёнаў чалавек. На сярэдзіну XVIII-га яно павінна было павялічыцца да 7 мільёнаў; адпаведна ў сярэдзіне XIX-га — да 14-ці; у сярэдзіне XX-га — да 28-мі, і на пачатак XXI-га стагоддзя мы павінны б налічваць 42 мільёны беларусаў.

Калі дапусьціць магчымасьць нейкіх выключных зьбегав абставінаў, то беларусаў магло быць цяпер і 50 мільёнаў, і 35 мільёнаў, але ня менш за 30 мільёнаў чалавек. Тым часам нас у Рэспубліцы Беларусь 10 мільёнаў, і гэтая колькасьць не павялічылася на працягу апошніх 50-ці гадоў.

Тэрыторыя цяперашняй Рэспублікі Беларусь амаль у сем разоў большая за плошчу Бэльгіі, але колькасьць насельніцтва аднолькавая, што ў Бэльгіі, што ў Беларусі. Ці, напрыклад, тэрыторыя цяперашняй Беларусі толькі на 19 адсоткаў меншая за плошчу Вялікабрытаніі, але насельніцтва ў 6 разоў меншае. Тэрыторыя Украіны амаль у тры разы большая за плошчу цяперашняй Беларусі, але насельніцтва больш у 5 разоў і г.д.

У сярэднім поясе Эўропы такога анамальнага стану, як у Беларусі, не назіраецца ні ў адной краіне.

Трэба, праўда, улічыць, што ў сярэдзіне XVII стагоддзя ў Вялікім Княстве знаходзіліся ўсе беларускія этнічныя землі: і Смаленшчына, і Дзьвіншчына, і Севершчына, і Віленшчына, і Падляшша. Тэрыторыя Беларускай Народнай Рэспублікі ў 1918 г. разам з гэтымі землямі дасягала блізу 400 тысячаў квадратных кілёмэтраў. Гэта значна больш,

чым плошча такіх цяперашніх краінаў, як Італія, Польшча, Вялікабрытанія. Розныя дасьледчыкі і палітыкі (прымаючы пад увагу ваенны час, уцекачоў, вымушаную міграцыю) налічвалі на тэрыторыі *БНР* ад 14 да 17 мільёнаў жыхароў. Цяпер, праз 80 гадоў, на гэтай тэрыторыі таксама пражывае каля 14,5 мільёна людзей. Колькасьць аўтахтонных беларусаў за межамі Рэспублікі Беларусь за гэты час зьменшылася. Балянс павелічэньня беларускага насельніцтва практычна ўсюды аднолькавы — мінусовы.

За 70 гадоў знаходжаньня ў складзе савецкай Расеі Смаленскі край быў вынішчаны дазваньня і стаў падобным на астатнюю Расею. Вобласьць абязьлюдзела. Насельніцтва ў некаторых раёнах Смаленшчыны зьменшылася ў 10 разоў, урадлівыя землі пазарасталі хмызьняком і мохам.

Цяпер на Смаленшчыне, як і раней, няма ніводнай беларускай школы, ніводнай беларускай газэты ці часопіса, ні беларускага радыё, ні тэлебачаньня. Задушана ўсё.

Беларуская мова ў асноўным засталася ў смаленскіх вёсках ды ў фальклёры.

У Смаленшчыне заўсёды быў даволі высокі ўзровень беларускай сьведамасьці. Большавікі, супрацьпастаўляючыся *БНР*, нават БССР аб'яўлялі ў Смаленску. У 1930-х гадах урадам савецкай Беларусі былі падрыхтаваныя неабходныя дакумэнты па вяртаньні Смаленшчыны ў склад БССР. Аднак новая хваля сталінскіх рэпрэсіяў утапіла ў крыві ўсе гэтыя намеры.

* * *

Што ж гэта такое адбываецца з нашым народам і нашай супольнасьцю на працягу васьмю ўжо больш чым 300 апошніх гадоў! Чаму такая вялікая гістарычная культура на ўсходзе Эўропы, як беларуская, занепадае, а насельніцтва зьмяншаецца? Чаму беларусы практычна выпалі з гістарычнага парадку дэмаграфічнага разьвіцьця?

18 сакавіка сёлета доктар Вітаўт Кіпель прачытаў у Нью-Ёрку рэфэрат з нагоды 83-й гадавіны Беларускай Народнай Рэспублікі. Ён выказаў дакладную, на мой погляд, думку аб тым, што галоўнай палітычнай звышзадачай перманэнтнай расейскай агрэсіі на Беларусь было не настолькі зьнішчэньне беларускай дзяржаўнасьці на заходняй мяжы Расеі, колькі ўвогуле фізічнае вынішчэньне беларускай нацыі. І пачалося ўсё мэтадычна, як лічыць В. Кіпель, менавіта з сярэдзіны XVII стагоддзя, ад часу, калі стала ўжо складацца расейская імперыя. (Расея аб'явіла сябе імперыяй у 1721 г.)

Такой самай думкі прытрымліваліся некалі гісторыкі Міхась Ткачоў і Мікола Ермаловіч. Вывучэньнем гэтага пытаньня на раннім этапе (XVII-е стагоддзе) займаецца гісторык Генадзь Сагановіч і іншыя дасьледчыкі.

* * *

У сярэдзіне XVII стагоддзя была страшная вайна паміж Расеяй і Вялікім Княствам, якая доўжылася з 1654 па 1667 год і закончылася перамогай беларусаў, але вынікі яе для нашай краіны, нягледзячы на перамогу, былі жахлівымі. Па-першае, расейцы на нашу зямлю напалі і вайна доўгія гады адбывалася на нашай тэрыторыі. Але нават ня ў гэтым сутнасьць. Расейцы, заняўшы беларускую тэрыторыю, ужывалі тактыку генацыду — татальнага вынішчэньня цывільнага насельніцтва. Палітыка выпаленай зямлі на часова акупаваных беларускіх землях была сплянаваная рускім царом Аляксеем Міхайлавічам і яго ваяводамі і праводзілася масава, мэтадычна і пасьлядоўна. Маскоўцы стварылі спэцыяльныя атрады, задача якіх заключалася ў тым, каб спальваць беларускія паселішчы і забіваць усіх людзей, вынішчаць усё жывое. Маскавіты арганізавалі прадуманае і пастаяннае людабойства на захопленых землях Беларусі і займаліся гэтым увесь час, пакуль, нарэшце, іх ня выгналі.

У выніку генацыду і ваенных дзеяньняў Беларусь, па падліках вучоных, страціла ад 51 да 53 адсоткаў насельніцтва. Маскоўцы забілі больш за 1 мільён 800 тысячаў цывільных беларусаў. Усходнія

беларускія землі: Смаленшчына, Віцебшчына, Магілёўшчына, Гомельшчына — абязлюдзелі. Там засталася жывых толькі 30 адсоткаў людзей.

З таго часу і да сённяшняга дня не было больш страшнай народнай катастрофы, чым чалавечая катастрофа Беларусі ў сярэдзіне XVII стагоддзя. Ні генацыд армянаў, ні галакост габрэяў немагчыма нават параўноўваць з тым, што адбывалася ў Беларусі тры з паловай стагоддзі таму.

Вобразна кажучы, з таго часу наш народ нібы падрэзалі. Было амаль поўнасьцю пазабіванае насельніцтва беларускіх гарадоў. (Ад 70 да 95 адсоткаў людзей загінула ў кожным горадзе.) Парушылася сацыяльная структура грамадства, зніклі цэлыя пласты насельніцтва. Беларусь страціла бальшыню сваіх мяшчанаў, купцоў, рамеснікаў, эліту гаспадарства. Апусьцелыя землі пазарасталі кустоўем, травой. Беларуская дзяржава і грамадства ўжо не змаглі падняцца, хутка аднавіць насельніцтва, маёмасць, нерухомацьць, рамесную вытворчасць, багацце зямлі і людзей.

Як археолаг я займаўся познім сярэднявеччам, якраз пэрыядам з XIV да XIX стагоддзя. Нас, дасьледчыкаў, усіх уражвала тая акалічнасьць, як выразна наша зямля адлюстравала катастрофу. Культурныя пласты XVI-XVII стагоддзяў найбольш багатыя і найбольш насычаныя вельмі разнастайным рэчавым матэрыялам высокага ўзроўню. Але вось пайшоў пласт XVIII стагоддзя. Відовішча ўражае. Ён надзвычай бедны знаходкамі і пусты, намэнклятура і ўзровень знаходак абмежаваныя. І так па ўсёй Беларусі. Зямля зафіксавала катастрофу і рэгрэс матэрыяльнай культуры, заняпад гандлю, рамёстваў, узроўню жыцця, зьмяншэньне колькасці насельніцтва і зьбядненьне людзей.

У той жа час Расея, пры дапамозе немцаў, ператварылася ў імперыю і ўвесь час нарошчвала агрэсію. Зацяжная Паўночная вайна яшчэ больш пагоршыла становішча. Цяпер генацыд беларускага насельніцтва прадаўжаў шалёны рускі цар Пётра I. Наступная руская царыца немка Кацярына дамаглася ў канцы XVIII стагоддзя ліквідацыі беларускай дзяржавы і анэксіі Беларусі.

З гэтага часу, згодна расейскіх плянаў, гісторыя для беларусаў павінна была скончыцца, а народ — не існаваць. Быў зачынены ўнівэрсітэт у Вільні, ліквідаваны базылянскія манастыры і школы, знішчана беларуская адукацыя і кнігадрук, ліквідаваная грэка-каталіцкая вера, забітыя і замучаныя тысячы вуніятаў, манахаў і сьвятароў, спаленыя беларускія кнігі, іконы і абразы. Потым — забароненая беларуская мова і назва Беларусь.

Адрозь, ужо з канца XVIII стагоддзя, пачалі знішчаць беларускую архітэктурную ў гарадах і перапрабляць гістарычную пляніроўку беларускіх гарадоў. Потым стварылі спецыяльны „будаўнічы дэпартамант“, які займаўся разбурэньнем і перабудовай беларускіх цэркваў пад кананізаваны „рускі стыль“.

Па маіх падліках, да канца XIX стагоддзя гэты дэпартамант разбурыў і часткова перабудаваў пад рускую моду каля 2000 беларускіх храмаў.

Гэтак жа прадумана вынішчалі здольных людзей, асабліва адукаваную моладзь і шляхту, якую душылі пад відам змаганьня з крамолай. Пэрспектыўных асобаў з сялянства звычайна забіралі ў рускае войска на 25 гадоў. У рускай вайскавай душагубцы зніклі тысячы беларускіх талентаў і змагароў. Найбольш вядомая трагічная гісторыя з пэтам Паўлюком Багрымам, якога зганілі ў расейскім войску, а рукапісы вершаў знішчылі. Застаўся адзін толькі выдатны верш, які, дарэчы, забясьпечыў Багрыму месца ў беларускай літаратуры.

* * *

У другой палове XIX стагоддзя рускія палітыкі, вучоныя ды пісьменьнікі істотна ўдакладнілі канцэпцыю вынішчэньня беларусаў. Галоўным яе зьвязном стала татальная русіфікацыя. „Руская школа

зробіць больш, чым рускі штык“, — казалі яе прапагандысты (тыпу Карнілава). „Главное в русификации края — это чтобы научить белорусских мальчиков петь русские песни“, — пісаў у 1896 годзе ў „Биржевых ведомостях“ нейкі адданы рускі патрыёт.

Усё, што не памяшчалася ў рамках русіфікацыі і выходзіла за гэтыя рамкі, перасьледвалася, найбольш здольных — знішчалі.

Уражваюць катаваньні пэтам Адама Гурыновіча за беларускія вершы. Засталіся нават астражныя фатаграфіі, дзе яго, зьбітага, сфатаграфавалі як злачынцу.

Пачатак XX-га стагоддзя. Карусь Каганец, Алесь Гарун, Алаіза Пашкевіч (Цётка), Якуб Колас, Алесь Бурбіс, дзясяткі лепшых — турма і катарга. Пасьля рускай турмы выжыў толькі Якуб Колас. Усе астатнія неўзабаве памерлі ад сухотаў.

1-я Сусьветная вайна. Беларусь страціла каля паўтара мільёна людзей. Вайна вялася не на рускай, а на беларускай тэрыторыі. Пры адступленьні рускія войскі ў абавязковым парадку спальвалі ўсё, што магло б дастацца немцам: збожжа на корані, усе харчовыя запасы, масты, забівалі жывёлу і г.д. Пачаўся голад. Для бальшыні беларускага насельніцтва была аб’яўлена абавязковая эвакуацыя. Шмат інтэлігентных беларусаў схапілі ў рускае войска, адкуль яны ўжо ў большасьці не вярнуліся.

А потым пачаўся бальшавізм, калектывізацыя, сталінізм, Курапаты, брэжнеўшчына ды псіхушкі. Вынік — каля 3-х мільёнаў забітых беларусаў, і сярод іх лепшыя, найбольш адукаваныя, актыўныя таленавітыя і працавітыя людзі нацыі.

* * *

Тое, што знішчэньне Беларусі ўвесь час, пачынаючы з XVII стагоддзя, было галоўным рускім геапалітычным інтарэсам на захадзе, расейцы, фактычна, і не хавалі. (Ельцынская вялікадзяржаўная дактрына аднаўленьня расейскай імперыі, складзеная ў 1995 г., таксама пра гэта сьведчаць.)

У рускай заходняй палітыцы ўвесь час існуе ўнутраная ўстаноўка на фізічнае вынішчэньне беларускай нацыі. Становішча, якое складалася, патрабуе спецыяльнага аналізу, каб выразна высветліць гэтак **калектыйнае значыства цэлых пакаленьняў рускіх палітыкаў, учыненае над беларусамі**. Ненавісныя адносіны да нас, беларусаў, з боку расейскай дзяржавы, асабліва добра відаць, калі нішчыцелі адыходзяць ад прынцыпу выбранаьці і пачынаюць масавае забойства простых людзей — цывільных беларусаў, гэтак жа, як у сярэдзіне XVII стагоддзя.

Звычайна ў такіх выпадках выкарыстоўваецца вайна, альбо нейкія надзвычайныя абставіны, якія часам штучна ствараюцца (як у 30-х гадах). Чым, напрыклад, можна растлумачыць той факт, што калі ў 1944 годзе (пасля заняцця Беларусі савецкімі войскамі) моц беларускіх хлопцаў мабілізавалі ў савецкую армію і амаль без абучэньня адразу накіравалі на перадавую? Іх гналі бяз зброі ў непатрэбныя атакі пад нямецкія кулямёты. Альбо зь вінтоўкамі, ды без патронаў. А калі тыя, што выжывалі пад нямецкімі кулямі, уцякалі назад — іх сустракаў кулямётны агонь энкавэдзісцкіх „загрядотрядов“. Я ўжо не кажу, што „загрядотряды“ стралялі таксама і ў плечы.

Так былі расстраляныя тысячы беларусаў. Рускія выкарыстоўвалі вайну, і нават франтавыя баі, з мэтай генацыду беларускай нацыі. Не па немцах ім абходзіла ў першую чаргу страляць, а разам зь немцамі — па беларусах. І не прыдзярэшся: маўляў, загінулі ў баі зь нямецка-фашысцкімі захопнікамі.

Я ўжо ня буду тут гаварыць пра так званых „савецкіх партызанаў“ і іхныя дачыненні да беларусаў у час вайны. Гэта асобная размова. Вядома, як у асяроддзі самых партызанаў энкавэдзісты вынішчалі беларускіх камандзіраў, як правакавалі нямецкія спаленьні беларускіх вёсак, як рабавалі і мардавалі беларускае насельніцтва.

Першая Сусветная вайна. Расейцы, адступаючы, паліць беларускую вёску.

* * *

Вернемся ў 30-я гады. Я ўжо не аднойчы пісаў раней, што сталінскі генацыд на Беларусі меў асаблівы характар. Беларускае насельніцтва вынішчалі плянава. Усім савецкім адміністрацыйным і партыйным кіраўнікам спускалі разнарадкі на квартал выявіць адпаведную колькасць „ворагаў народу”. Разнарадкі спускалася на кожную беларускую вёску і на кожнае прадпрыемства. Кожнае міністэрства мела свой аддзел па ГУЛАГу.

Разнарадкі выконваліся. Кожную ноч каціліся па беларускіх вуліцах і вёсках чорныя энкавэдзісцкія буды-крумканы і загрузаліся ахвярамі.

У памежжы з польскай акупацыйнай зонай савецкім памежнікам давалі вінтоўку і рыдлёўку. Калі такія памежнікі сустракаў у бязлюдным месцы беларуса ці беларуску, ён павінен быў чалавека застрэліць і сам рыдлёўкай закапаць труп. Сяляне вельмі баяліся, каб не спаткаць ваеннага з рыдлёўкай. (Усё гэта ўжо было надрукавана ў беларускім друку ў 90-х гадах мінулага стагоддзя, але неяк нібы і не ўскалыхнула цяперашніх людзей.)

Сітуацыя з памежнай зонай і нават кампанія з „ворагамі народа” падаваліся нібы працяг становішча вайны і выкарыстоўваліся як маніпуляцыі для знішчэння людзей.

Але змест камуністычнага генацыду ня толькі ў яго заплінаванасці. Вынішчаліся, перш за ўсё, разумныя, працавітыя, адукаваныя, прстойныя, паважаныя, актыўныя, здаровыя, таленавітыя людзі, эліта народу, інтэлект нацыі. Так былі амаль поўнасьцю знішчаныя беларускія вучоныя і пісьменьнікі, палітыкі і грамадзкія дзеячы, мастакі і настаўнікі, адміністратары і гаспадары, нават камуністычны беларускі партыйны апарат.

Гэта палітыка тлела пасля вайны. Пазачынялі беларускія школы. Выхаласцілі літаратуру і мастацтва. Выгналі беларускую мову з афіцыйнага ўжытку. Над скошаным пакаленьнем легіёны наглядчыкаў сачылі, каб нічога не паднялося, каб нічога ня вырасла беларускага.

У 1986 годзе выбухнула Чарнобыльская катастрофа.

* * *

Мы бачым, як беларуская трагедыя Чарнобыля знарок расцягваецца ў часе — гэта ёсць выкарыстаньне ўмоваў экалягічнай катастрофы дзеля генацыду беларускага насельніцтва.

Беларусы змагаюцца на ўсіх узроўнях, але зададзенасьць вынішчальнай тэндэнцыі з боку рэжыму Лукашэнкі відавочная.

„Ідзе вялікая Чарнобыльская вайна, — піша Уладзімер Старчанка. — Для беларусаў чарнобыльская навала на сваіх дэмаграфічных наступствах значна пераўзыходзіць Другую Сусветную вайну, калі загінуў кожны трэці беларус. Але яшчэ страшней тое, што мы ня ведаем, на колькі большую за вайну шкоду гэтая катастрофа нам

прынясе ў перспектыве.” („Ніва”, — 2001, 29 красавіка)

Страшны „ёдны ўдар” у першы тыдзень пасля аварыі, які накрыў мільёны беларусаў, поўнасьцю справакавала Масква і яе камуністычная каляніяльная адміністрацыя ў Беларусі. У выніку засакрэчэння катастрофы і маштабаў яе радыяцыйнай небяспекі, беларуская нацыя атрымала велізарную калектыўную дозу радыяцыйнага абпраменьвання.

У 1986-87 гг. камуністычна-дзяржаўнай медыцынай, па падказцы зверху, было вынішчана, шляхам забіцця плоду, цэлае пакаленьне беларусаў. (Прымушальні жанчын рабіць абарты ў сувязі з чарнобыльскай пагрозай.) Гэта было абсалютна неапраўдана ні з медыцынскага, ні з маральнага, ні з якога іншага гледзішча. Потым, прадаўжаючы медыцынскі генацыд, распрацавалі злавесную палітыку па спыненні нараджальнасці беларусаў і забіццю чалавечага зародка ва ўлоньні жанчыны.

„Сёння з кожных трох зачатых беларусаў, — піша Уладзімер Старчанка, — двух забіваюць у жываце маці! Фактычна, некалькі пакаленняў беларусаў у літаральным сэнсе былі спущаныя ў бальнічны ўнітаз. Гэта нябачны ў сьвеце і ганебны факт... Гітлеру такое і ня сьнілася.”

І сапраўды, ня сьнілася. У Беларусі, дзе змяняецца насельніцтва, практыкуюць стэрэлізацыю жанчынаў. Жанчыны горада Барысава засьведчылі, што ім, адразу ж пасля народзінаў дзяцей, лекарскія жаночай кансультацыі ўльтыматыва пранавілі ў якасьці кантрацэптываў карыстаць так званую „унутрыматочную сьпіраль” або іншыя сродкі прадукцыйнага цяжарнасьці. Калі ж парадзілі адмаўляліся гэта рабіць, ім „мэдыкі” не выдавалі дакуманты дзеля атрымання належнай у такіх выпадках грашовай дапамогі на немаўлята.

Барысаўчанка **Ірына Сільніцкая** (маці двух дзяцей, меншаму — 9 месяцаў) сьведчыць: „Сказалі: пакуль не паставіш сьпіраль, ніякай дапамогі табе ня будзе. Дапамогі я так і не атрымала, бо сьпіраль я ставіць не хацела... Грошай катастрофічна не хапае”. („Беларускія Ведамасьці”, — 2000, №4(27), с.13)

Аналягічныя гісторыі распаўялі барысаўчанкі **Галіна Раскоша**, **Алеся Ясюк**, **Ларыса Грэбнева** ды іншыя.

У жаночай кансультацыі горада Барысава загадчыца гінекалягічнага аддзяленьня Тамара Барысавец патлумачыла, што такія „парадак” вызначае пастанова Саўміна БССР, прынятая летам 1991 г. Загадчыца паведаміла таксама, што іхняя „кансультацыя” праводзіць стэрэлізацыю шматдзетных маці, каб пазьбегнуць, маўляў, нараджэньня хворых дзяцей і росту „асацыяльных” сем’яў. („Беларускія Ведамасьці”, — 2000, №4(27), с.13)

15-га чэрвеня мінулага году супраць гінекалягічнага генацыду

Радыяцыйная зона на Гомельшчыне. Тут жылі беларусы.

адкрыта выступілі барысаўскія жанчыны і мужчыны. Група асобаў арганізавала пікет. Усіх арыштавалі і судзілі.

У выніку масавага забойства зародкаў людзей, а таксама з прычыны хваробаў, выкліканых радыяцыяй, беларуская нацыя раптам пачала хутка выміраць. Вымірае ўжо ў сярэднім сто тысячаў беларусаў у год. **Калі беларуская супольнасць ня здолее пазбавіцца ад агрэсіі расейскага каляніялізму і ня выправіць становішча з Чарнобылем, то ў XXI стагоддзі не застанецца ніводнага беларуса. Увесь народ вымардуюць і вымарцаў у пень, да апошняга чалавека.**

Я ўжо пісаў ня раз пра тое, як вынішчыўшы беларускую нацыянальную эліту і абапіраючыся на прамаскоўскую каляніяльную адміністрацыю ў Беларусі, расейскае КГБ у сярэдзіне 90-х гадоў палітычным мэтадам ажыццявіла захоп беларускай улады знутры. Адбылася ўнутраная акупацыя. Зараз падрыхтоўваецца захоп нацыянальнай маёмасці Беларусі пад выглядам прыватызацыі і адначасна ажыццяўляецца акупацыя беларускай тэрыторыі.

Тыя забруджаныя радыёактыўнымі рэчывамі землі на Гомельшчыне і Магілёўшчыне, зь якіх прымусова выселілі беларусаў, цяпер інтэнсіўна засяляюць крымінальнікамі, наркаманамі, „бамжамі“, рускімі адкідамі грамадства з Расіі, Сібіры, краінаў Сярэдняй Азіі і Каўказу. Гэтыя адлучаны ад нашых людзей тэрыторыі ўжо не пустуюць. Там ствараецца руская крымінальная зона з сваім самакіраваннем, непісанымі законамі і фінансамі (ад перавалу наркотыкаў). Каляніяльны ўлады Беларусі даюць ім від на жыхарства, і нават грамадзянства. Так адбываецца калянізацыя беларускай чарнобыльскай тэрыторыі Расеяй.

Гэта тыповая і гістарычная расейская палітыка. На замацаванне здабытых тэрыторыяў кідалі (высялялі, выганялі, заахвочвалі) крымінальнікаў, бандытаў, тацяў, авантурыстаў ды валацуг. Імі, перш за ўсё, засяляліся падбітыя землі каля Каўказу, на Поўдні ды ў Сібіры, зь іх фармаваліся банды Ермака ды Сыценкі Разіна, ды „вольнае казацтва“. Гэтак аднаўлялася новая імперыя Чынгіз-Хана.

Тое самае робіцца цяпер у сучасным варыянце. Расея, за кошт чарнобыльскай Беларусі, вырашае свае праблемы перанасячы на сябе крымінальнікамі, уцекачамі зь мясцінаў, дзе яна вядзе брудныя войны, бамжамі, апушчанымі людзьмі, абрабаванымі рускім

крымінальным „капіталізмам“. Расея ськідвае іх у чарнобыльскую Беларусь і адначасна займае расчышчаную ад беларусаў тэрыторыю. Пры патрэбе, там апынецца і зброя, і неабходныя людзі, і падыемца прапагандысцкі лямант („рускіх абіжают“).

Акупацыя беларускай зямлі расейскай крымінальшчынай адбываецца на вачах тысячаў беларусаў, сagnаных з радзімы. Гэта ў іхных, ужо зарослых быльлём, родных хатах бадзяжны паселены гун...

Ці разумее хоць беларуская інтэлектуальная маса, ці разумеюць вярхі грамадства сэнс гісторыі, што рухаецца перад імі?.. Ці хочучь яны жыць, ці жадаюць яны шчасся дзецям?

Старчанка разумее. Ён піша: „**Фактычна на працягу 15 постчарнобыльскіх гадоў супраць беларусаў каляніяльнымі ўладамі вядзецца неабвешчаная прыхаваная вайна, мэта якой — зьнішчэнне беларускага народа, вызваленне жыццёвай прасторы і засяленне яе прышлымі элементамі.** Дзеля гэтага не выкарыстоўваюцца, як у ранейшыя часы, самалёты, танкі, агнястрэльная зброя, газавыя камэры і не будуцца „асьвечнымы“. Хаця і пачалася яна ўвесну 1986 года якраз з таго, што савецкія ваенныя самалёты асаджалі радыяцыйныя аблогі на Гомельшчыну і Магілёўшчыну.

У век інфармацыйных і палітычных тэхналяй у гэтым няма патрэбы. Асабліва, калі гаворка ідзе пра зьнішчэнне зрусіфікаванага за 200 гадоў каляніяльнага існавання „братняга“ беларускага народу, якому нож пад сэрца можна засунуць, гледзячы проста ў вочы і гаворачы пяшчотныя словы пра вечную любоў і інтэграцыю. Нашыя даверлівыя людзі ўсяроўна пярэчыць ня будуць.“ („Ніва“, — 2001, 29 красавіка)

Аўтар прыходзіць да высновы, што трэба „**паўстаць на абарону сваіх дзяцей, бо ініага ня дадзена!**“.

Чарнобыль — гэта бясспрэчны факт злачынства, учынены над беларускай нацыяй. Злачынства ад самага пачатку цынічна разыгрывалася на нашых вачах.

Па сваіх наступствах, якія ўжо ёсць, і асабліва якія яшчэ наступяць, чарнобыльскі генацыд можна параўнаць толькі з людобойствам сярэдзіны XVII стагоддзя, з калектывізацыяй і бальшавіцкім тэрорам 30-х гадоў. Чарнобыль страшны тым, што наступствы яго

разьвіваюцца на працягу пакаленьняў, разбуральна дзейнічаюць і нарастаюць, як лавіна ў гарах. 50 мільёнаў кюры, што адпавядае 500-м атамным хірасімскім бомбам, абрынулі на наш народ у 1986 годзе. Гэты ўсяленскі выбух, запаволены ў часе, — прадаўжаецца.

Адносіны цяперашняга рэжыму да чарнобыльскага пытаньня дакладна ўкладваюцца ў рамкі канцэпцыі вынішчэньня беларусаў з выкарыстаньнем сітуацыі. (У дадзеным выпадку — ядзернай катастрофы.)

У прынцыпе, па маіх назіраньнях, рэжым Лукашэнкі ў цэлым падрыхтаваны да правядзеньня масавых рэпрэсіяў беларускай эліты. Рабіць гэта будучь, вядома, не беларусы, а хутчэй за ўсё, рускія часткі „спэцназу”. Сістэма ўжо створаная і доступ расейскіх ваенных у беларускія ўнутраныя войскі адчынены. Практычныя навыкі адпрацоўваюцца на чачэнцах у Ічкеры.

Пакуль што ў Беларусі зьнішчаюць толькі актыўных людзей, якія, на думку тых, хто гэтым кіруе, могуць нейкім чынам пагражаць уладзе. Пры стварэньні адпаведных умоваў, якімі зьяўляюцца перш за ўсё анэксія Беларусі, уключэньне яе ў склад Расеі і ліквідацыя дзяржаўнасьці, махавік бандыцкай палітычнай машыны сучаснага рускага кагэбэзму запрацуе на ўсю моц. У гэтым можна не сумнявацца. Беларуская нацыя тады будзе фізічна вынішчаная. Мы бачым, што яны робяць ў Чачэніі. Арсэналу прыёмаў у расейцаў хапае.

* * *

Раздумляючы над сказаным, зноў і зноў вяртаюся ва ўяўленьнях у XVII-е стагоддзе, бо адтуль усё пачалося. Надлом здарыўся менавіта тады, калі раптоўна, за кароткі час, Беларусь страціла больш за палову сваіх жыхароў і апусьцела зямля.

Калі разглядаць народ як адзіны арганізм, то магчыма, што для кожнай супольнасьці ёсьць нейкая парогавая мяжа людзкіх стратаў, перакрочыўшы якую, народ ужо ня можа ўзняцца і нібы застывае ў разьвіцьці ў вечным цярпеньні і змаганьні самога з сабой. Непрыяцелям застаецца толькі мэтадычна зьнішчаць эліту паралізаванага грамадства і валодаць яго душой.

Уражае, што вялікі народ вялікай краіны, якая распрасьціралася ад мора да мора, стаў аб’ектам генацыду; выйграў вайну, але страціў насьленьніцтва і ўпаў.

І не даюць падняцца гэтаму народу. Як толькі ён выкарабкаецца, каб стаць на ногі, яго тут жа зноў сьпіхваюць у яму.

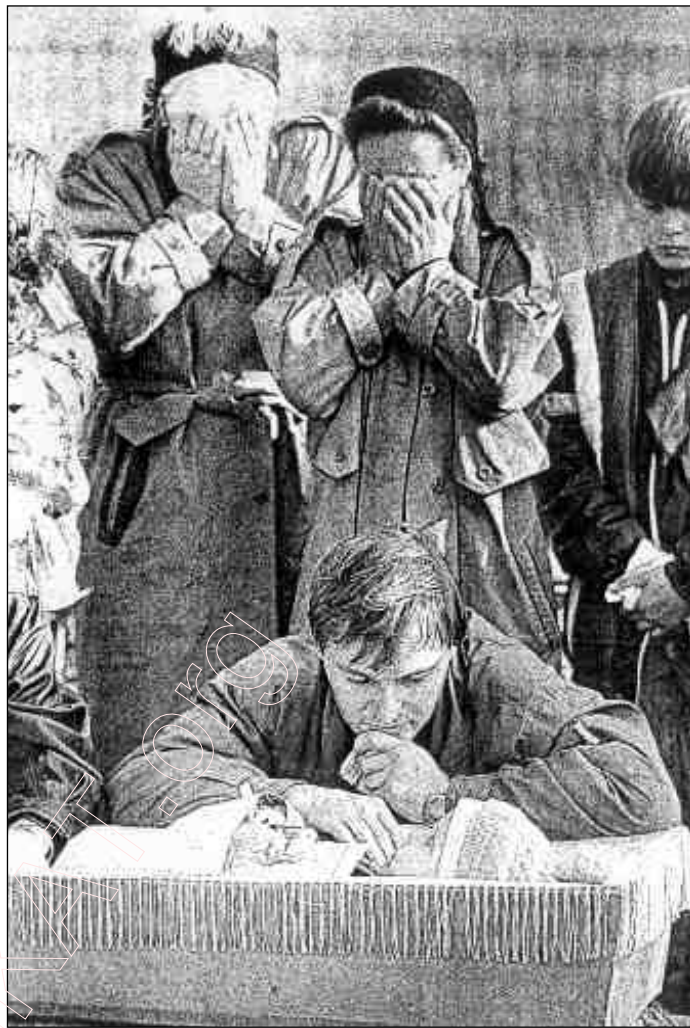
Беларускі сьвет так і не знайшоў спосабу эфэктыўнай барацьбы з варварствам. А гэта мусіў бы быць актыўны спосаб. Бо **нельга ваяваць толькі на сваёй тэрыторыі**.

* * *

Які выхад, як зьбавіцца ад вынішчэньня? Выснова відавочная. Цяперашняе пакаленьне беларусаў, і асабліва тое, якое ўступае зараз у актыўнае жыццё, **павінны перагледзець дачыненні з Расеяй** і тыя адносіны да яе, якія былі накінутыя нам за часы акупацыі і савецкага каляніялізму. Расею нельга дапускаць у беларускую палітыку. Нельга мець ніякіх агульных справаў з Расеяй, ніякіх саюзаў і карпарацыяў ды сумесных прадпрыемстваў. Трэба захоўваць зь ёй мірныя дачыненні праз добрую мяжу. Неабходна будзе, магчыма, на даўжэйшы час, абмежаваць да мінімуму (5-7 адсоткаў) гандаль з Расеяй, каб аберагчы беларускую палітыку, эканоміку і фінансавую сістэму ад расейскіх разбуральных уплываў, дэфолтаў, інфляцыі, палітычных і эканамічных авантюраў.

Неабходна спыніць штучна створаную і нявыгадную нам энэргетычную прывязанасьць да рэсурсаў Расеі; ліквідаваць наступ рускай маскультуры і сістэму дэзінфармацыі ў электронным інфармацыйным полі Беларусі. Трэба паставіць заслон палітычнай агрэсіі з боку Расеі на Беларусь.

Цяперашнія беларусы мусяць, нарэшце, зразумець: ніколі ў гісторыі Расея не была нашым сябрам і прыхільнікам, ня ёсьць цяпер і ніколі

Гомельшчына. Ціхі Чарнобыльскі генацыд. (Фота А.Кляшчука. 1995г.)

ня будзе ў будучыні, пакуль застаецца імпэрыяй. Спрацацца можна з сябрамі. Зь непрыяцелямі трэба трымацца на адлегласьці і захоўваць карэктныя дачыненні. Гэта называецца — мірнае суіснаваньне.

Усялякае збліжэньне з Расеяй было і будзе небясьпечным і разбуральным для беларусаў. Бо варожасьць з боку Расеі і расейцаў да беларускай дзяржаўнасьці, свабоды і незалежнасьці — нэрманэнтная. Цяперашняя руская палітыка зноў, і як заўсёды, гэта наглядна пацвярджае.

Ня гледзчы ні на якія перамены ўлады ў Крамлі, Расея застаецца ўвесь час агрэсіўнай у дачыненні да Беларусі і іншых краінаў да таго часу, **пакуль яна будзе існаваць як імпэрыя** і захоўваць канглямэрат каляніяльных народаў. Рускія ня могуць стаць свабодным народам, уціскаючы і душачы іншыя народы і кажучы (як у Чачэніі), што ўсюды „іхняя зямля”. Брудная вайна і людабойства, якое праводзіць Расея ў Ічкеры, выклікае агіду да рускай палітыкі.

Маючы суседам агрэсіўную імпэрыю на ўсходзе, цяперашнія і будучыя беларускія палітычныя дзеячы мусяць будучь заўсёды праводзіць актыўную міжнародную дзейнасьць, калі ўсвядомяць толькі, пры якіх умовах можа бясьпечна існаваць Беларусь. **Карфаген павінен быць разбураны.** Павінны быць спыненыя гэты вечны агрэсіўны паход на Захад і зьнішчэньне Беларусі, што доўжацца стагоддзямі.

* * *

Дзеля таго, каб выжыць і зьберагчы нацыю, беларусам неабходна першачаргова вырашыць дзьве задачы: **канчаткова зьбавіцца ад расейскага каляніялізму і ліквідаваць наступствы Чарнобылю**. Адно з другім спалучанае. Без спынення каляніяльнай палітыкі Расеі ў Беларусі, без умацаваньня незалежнай Беларускай дзяржавы,

Курапаты. Беларусы перад памяццю пра генацыд. (Фота Ю. Дзядзінікіна)

беларускага права і свабоды, пазьбегнуць вынішчэння і ліквідацыі Чарнобыльскую вайну немагчыма.

У 1988 годзе, зыходзячы зь неабходнасці вырашэння гэтых дзвюх галоўных задачаў, паўстаў, аб'яднаны нацыянальнай ідэяй, *Беларускі Народны Фронт „Адраджэньне”*.

Тое, што ўдалося падняць *Фронту*, выклікае павагу і здзіўленне у тых, хто разумее маштабы вынішчэння нацыі. Але спыніць расейскую калянiяльную агрэсію і перамагчы ў Чарнобыльскай вайне, калі змагаецца толькі актыўная частка змагаюў, — цяжка. Гэта задача ўсяго беларускага грамадства.

18 сакавіка - 29 красавіка 2001г.
Нью-Ёрк, Варшава

Зянон ПАЗЬНЯК

ВЕРШ ГЕНІЯ

У часiны, калi аднадумцы збiраюцца разам i iншыя, гатовыя iх пачуць, трэба, як я лiчу, заўсёды i абавязкова паўтараць i ўспамiнаць словы Вялiкiх беларусаў пра Вялiкую Беларускую Мову. Бо няма нiчога вышэйшага для нацыi, чым яе мова. Гэта каштоўнасць „нумар адзiн”, угрунтаваная натуральным правам.

Пра мову народа гэтак жа, як i пра каштоўнасць жыцця, не дыскутуюць, бо iхняя iснасць i патрэбнасць неаспрэчныя i несумненныя. Iх шануюць.

Шмат хто на сьвеце гаварыў пра сваю мову: фiлiсaфы i паэты, навукоўцы i мыслiяры. Але нiводзiн фiлiсaф i нiводзiн паэт ня выказаўся глыбей, чым наш вялiкi **БАГУШЭВIЧ**: „*Шануйце мову нашу беларускую, каб ня ўмёрлі*”.

Услухаемся i задумаемся. Гэтыя словы ёсць наймудрэiшы, найкарацейшы i найпрыгажэйшы верш генiя. Нiхто на сьвеце пра мову не напісаў лепш.

Зянон ПАЗЬНЯК

ХРОНІКА ПАРУШЭННЯЎ ПРАВОЎ БЕЛАРУСАЎ

САКАВІК (працяг)

10 сакавіка, Ворша. Актывісты *Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі – БНФ* правялі пікет у цэнтры Воршы. Пікет быў прысьвечаны Дню жанчын. Яны трымалі беларускія сьцягі і плякаты ў абарону правоў беларускіх жанчын.

Сакавік. Віцебск. На прыцягу студзеня-сакавіка віцебскія актывісты *Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі – БНФ* **Уладзімер Плешчанка** і **Барыс Хамайда** рэгулярна праводзілі адкрыты збор подпісаў за незалежнасць Беларусі ў цэнтры Віцебску. Міліцыя некалькі разоў затрымлівала іх і дастаўляла ў пастарунак, але яны зноў працягвалі акцыю пратэсту.

14 сакавіка ў Магілёве выключылі з унівэрсітэту актывістку „Маладога Фронту” **Ганну Зюзіну** — студэнтку IV курсу філіялічнага факультэту. (Летаўняй восеньню Ганна прымала актывіны ўдзел у кампаніі байкоту выбараў у лукашэнкаву „палату”. У кастрычніку 2000 г. яе ўжо выключалі з унівэрсітэту, але пасля абскарджання загаду аб выключэнні яна была адноўлена ў ліку студэнтаў.) Дзяўчына ўпэўненая, што гэтае выключэнне — працяг ціску на яе з боку адміністрацыі ВНУ.

15 сакавіка ў Барысаве адбылася акцыя ў падтрымку зняволенага на 15 сутак **Антона Цялежнікава**. Падчас акцыі былі затрыманыя **Зьміцер Бародка** і **Зьміцер Фядорчанка**. Іх даставілі ў аддзяленне міліцыі.

15 сакавіка ў цэнтры Менску сябры Маладога Фронту правялі несанкцыянаваную акцыю з нагоды Дня Канстытуцыі. Яны віншавалі жыхароў і дзяржаўных чыноўнікаў, раздавалі ўлёткі пад назовам „Канстытуцыя-2001”. міліцыянты затрымалі, заштурхнулі ў машыну і адвезлі ў пастарунак **Руслана Харкевіча** і **Кірылу Раўтовіча**.

19 сакавіка на вакзале ў Менску да **Андрэя Сінякова** падышоў супрацоўнік міліцыі і папрасіў прад’явіць дакументы. Андрэй спытаў

па-беларуску: „У чым справа?“ Беларуская мова выклікала падазрэнні ў міліцыянта і хлопца затрымалі.

20 сакавіка ў судзе Цэнтральнага раёну Менска суддзя *Львіна* задаволіла патрабаванне пракурора *Рамашэўскага* і вынесла прысуд *Валерыю Шчукіну* — арышт тэрмінам на 3 месяцы па арт. 339 ч.1 (хуліганства) Крымінальнага кодэксу Беларусі. (16 студзеня В.Шчукін спрабаваў сілком прайсці на прэс-канфэрэнцыю Міністра Унутраных справаў у МУС Беларусі, куды ён ня быў запрошаны. Але трое супрацоўнікаў аховы будынку павалілі яго на падлогу. У час тузаніны было разбіта шкло ў дзвярах, аб якое сам жа Шчукін і парэзаўся. Раны былі такія сур'ёзныя, што яго адвезлі ў вайсковы шпіталь у аддзяленне мікрахірургіі. Праз тры месяцы адбыўся суд.)

21 сакавіка, *Баранавічы*. Вечарам трох невядомых мужчынаў у скураных куртках напалі на старшыню гарадзкой арганізацыі БНФ „Адраджэнне“ *Алесь Пікулю* і збылі яго да страты прытомнасці. Забралі грошы, нататнік, ключы, пашпарт і іншыя дакументы.

22 сакавіка, *Берасье*. Берасцейская „вертыкаль“ забараніла правядзенне ў горадзе масавых акцыяў у Дзень Незалежнасці.

24 сакавіка ў *Жодзіне* і *Смалявічах* адначасова (у другой палове дня) былі праведзены 7 пікетаў: 4-ы — у Жодзіне, 3-ы — у Смалявічах, арганізаваныя прадстаўнікамі моладзевых нацыянальна-дэмакратычных арганізацыяў рэгіёну з кааліцыі „Ліцьвінаў“ (*БЗМ „Ліцьвіны“*, *Малады Фронт*, *ТБМ імя Ф. Скарыны*, *БНФ „Адраджэнне“* і інш.). Падчас пікетаванняў раздавалася „Усеагульная дэкларацыя правоў чалавека“, „Канстытуцыя 2001“ з заклікам да пераменаў і ўдзелу моладзі ў перавыбарх прэзідэнта, іншая літаратура і газеты, збіраліся подпісы за стварэнне Нацыянальнага ўніверсітэту ў Менску.

24 сакавіка кааліцыя моладзевых арганізацыяў Віцебску на чале з *Маладым Фронтам* (Задзіночанне беларускіх студэнтаў, Цэнтар моладзевых ініцыятываў „Контур“, Беларуская музычная альтэрнатыва, АГП) правяла пікет, прысьвечаны праблемам моладзі. Удзельнікі трымалі плякаты: „Сёння памірае моладзь — заўтра загіне народ!“, „Пакуль улада вядзе палітычныя гульні, што рабіць моладзі?“, „Хто плоціць такія заробкі, на якія нельга ўтрымліваць сям'ю?“, „Праблемам моладзі — першачарговае вырашэнне!“, „Калі ты быў жабраком у маладосці, кім ты будзеш заўтра?“. Над удзельнікамі лунаў вялізны сымвал акцыі: „Моладзь патрабуе пераменаў!“. Жыхары горада выказалі сваю падтрымку пікетуюцам.

24 сакавіка, *Віцебск*. Міліцыя затрымала *Віталія Фралова*, які распаўсюджаў газету „Наша свабода“ (зарэгістраванае выданне, рассылаецца па падпісцы). У пастарунку склалі пратакол і канфіскавалі 47 асобнікаў газеты.

24 сакавіка ў *Менску* раніцай сябра *Кансэрватыўна-Хрысціянскай Партыі — БНФ Яўген Ігнатовіч* разносіў па кватэрах сяброў Партыі БНФ інфармацыйныя матэрыялы ўнутранага карыстання (інфармацыйныя бюлетэні, аб'явы). На вуліцы Бельскага каля дома №19 яго затрымаў міліцыянт. Капітан міліцыі *Чумік* склаў пратакол ды паведаміў, што ўсе матэрыялы будуць перададзеныя ў пракуратуру.

Напярэдадні 25 Сакавіка невядомыя патрыёты паклапаціліся, каб *Гомель* сустрэў сьвята, расквечаны нацыянальнымі колерамі і распісаны актуальнымі лёзунгамі. На гарадзкіх сцэнах з'явіліся надпісы і малюнкі. У цэнтральнай частцы горада і ў некаторых мікрараёнах горада дрэвы былі ўпрыгожаны *Бел-Чырвона-Белымі* папяровымі сьвяжамі.

25 сакавіка. Сёлета Беларускі Народ зноў сьвяткаваў Дзень Незалежнасці — 83-я ўгодкі абвешчэння незалежнай *Беларускай Народнай Рэспублікі*. Сябры *Беларускага Народнага Фронту „Адраджэнне“* і *Кансэрватыўна-Хрысціянскай Партыі — БНФ* адзначылі найвялікшае нацыянальнае сьвята ў цэнтры беларускай сталіцы.

Нягледзячы на запалохванні рэжыму і абяцанні расправы за збор у цэнтры Менску, больш за 500 асобаў а 12-й гадзіне сабраліся каля плошчы Незалежнасці і ўзялі *Бел-Чырвона-Белыя сьвяжы*. Калі

Расейцы сьвяткуюць юбілей аўтамата.

міліцыя паспрабавала забараніць людзям збор на гэтым месцы — усе засьпявалі „*Магутны Божа*“. А 12²⁰ дэманстранты рушылі па праспэкт Францыска Скарыны пад нацыянальнымі сьвяжамі і гукаючы „Жыве Беларусь!“, „Незалежнасць!“

Упершыню (пасля 1997 году) сьвяткаванне Дня Незалежнасці адбылося на цэнтральнай артэрыі сталіцы. Настрой быў радасны і сьвяточны. Людзі віншавалі адзін аднаго, шмат хто далучыўся да шэсця, было шмат маладых людзей.

Каля крамы ГУМ на вул.Леніна праспэкт перагарадзіў ланцуг амонаўцаў у чорных касках з дубінкамі. Улады, відаць, баяліся, што народ будзе штурмаваць лукашэнкаву рэзідэнцыю, якая знаходзіцца непадальск.

Выконваючы абавязкі старшыні Беларускага Народнага Фронту „Адраджэнне“ і Кансэрватыўна-Хрысціянскай Партыі — БНФ *Юры Бельнік* звярнуўся да людзей. Ён павіншаваў іх са сьвятам, запэўніў, што „мы будзем сьвяткаваць Дзень Незалежнасці ў цэнтры сталіцы і іншых нашых гарадоў, не хаваючыся на задворках“. Заклікаў людзей працягнуць сьвяткаванне дома, з сябрамі і сем'ямі. Быў зачытаны зварот старшыні Беларускага Народнага Фронту „Адраджэнне“ і Кансэрватыўна-Хрысціянскай Партыі — БНФ *Янона Пазняка*.

Сябры Беларускага Вызвольнага Руху адзначылі Дзень Незалежнасці маніфэстацыямі, шэсцямі, пікетаваннямі, урачыстымі сходамі ва ўсіх абласных цэнтрах і многіх гарадах Беларусі.

Былі затрыманы. Рыхтуюцца суды.

25 сакавіка адбылося таксама шэсць „аб'яднанай апазыцыі“, якое праходзіла па ўскраіне Менска: ад Юбілейнай плошчы да савецкай скульптуры па праспэкт Машэрава (раён так званага „камсамольскага возера“).

Сакавік. Марына Коктыш: „Дзеянні арганізатараў шэсця 25 Сакавіка ад Юбілейнай плошчы заслугуюць справядлівай крытыкі... Шэсць трэба было ладзіць такім чынам, каб яно не было падобнае на пахвальную працэсію. А ўдзельнікі, прабачце, на палонных людзей. Не было ні прыгожа аформленых калёнаў, ні музыкі, ні песняў. Арганізатары акцыі, парушыўшы дамоўленасць з міліцыяй, ледзь самі ні справакавалі кровапраліццё на пр. Машэрава.

Сярод затрыманых удзельнікаў мітыngu ля стэлы на пр. Машэрава была і 15-гадовая *Жэня Пікуль*. Двое дужых амапаўцаў схалілі яе за рукі і з размаху кінулі на прыступкі аўтобуса. Здаравенны дзяцюк у міліцэйскай форме, прыставіўшы да рота дзяўчынкі чорную дубінку, грозна вымавіў: „Паспрабуй толькі пікні...“

А далей Жэня ўбачыла самае сапраўднае пабоішча. На падлогу аўтобуса тварам уніз кінулі мужчыну і пачалі малаціць дубінкай па

спіне. Дзяўчынка-падлетак вымушана была назіраць, як міліцыянеры-«абаронцы» збіваюць затрыманых грамадзянаў і прыкладна на працягу гадзіны выслушваць брудную лаянку.

Праз дзве з паловай гадзіны Жэню перадалі прыбыўшай у райаддзел маці. Але за што яе схапілі, дзяўчынцы так і не патлумачылі. Быццам за парушэнне парадку. Толькі ў чым было парушэнне, участковы інспектар Цэнтральнага РАУС, які складаў пратакол, так і не змог растлумачыць.”

25 сакавіка, Горадня. Падчас святкавання Дня Незалежнасці міліцыянт пазверску збілі непаўнагадовага **Дзьмітрыя Ягорава**, карэспандэнта газеты „Біржа інфармацыі”. Юнак з дыягназам „удар грудзіны, удар левай пераарбітальнай вобласці, страсенне мазгоў” трапіў у шпіталь хуткай дапамогі. Дзьмітры паспрабаваў сфатаграфавачь міліцэйскія фургоны. Да яго адразу падбеглі 5 міліцыянтаў, зламалі фатаапарат, пацягнулі ў грузавік. У машыне білі, паўтараючы „ну што, фатограф?” Абшуквалі і зноў збівалі. Потым юнака завезлі ў міліцэйскі пастарунак, дзе катавалі каля дзвюх гадзінаў. Прымушалі крычаць міліцэйскі дэвіз „честь отечества!” і білі, калі юнак адмаўляўся крычаць.

Міліцыянт завезлі Дзіму пад будынак турмы і выкінулі з машыны.

Сакавік. Суддзя Цэнтральнага раёну Менска **Н. Вайцяховіч** прысудзіла ўдзельнікам шэсця „аб’яднанай апазыцыі” на Дзень Незалежнасці: 10 сутак арышту **Дзьмітры Чубарэнку**, 15 сутак **Вініцу Вячорку**, 10 сутак **Алесе Бяляцкаму** (за парушэнне парадку ў час дэманстрацыі).

25 сакавіка ў Воршы адбыўся пікет. Удзельнікі сьпявалі „**Магутны Божа**”, **Югенія Казлова** чытала вершы пра родны край. На сем пікетуюцаў было сем міліцыянтаў і кагэбістаў. За пікетуюцамі сачылі таксама з чатырох машынаў, здымалі на відэастужку.

На сьцяне Аршанскага гарвыканкаму нехта намаляваў **Бел-Чырвона-Белы Сьцяг**. Міліцыянт сьціралі яго паўдня. (**Юры Канышка, Ворша**)

25 сакавіка. У Віцебску адзначалі Дзень Незалежнасці. На пл. Волі сябры Партыі БНФ **Іван Талыга** і **Пётра Сараненя** раздавалі людзям бел-чырвона-белыя папяровыя кветкі й гірлянды. Тутак ж быў **Уладзімер Плеічанка** з нацыянальным сьцягам ды інфармацыйным плякатам, прысьвечаным 25 Сакавіка, **Юры Карнаў** са сьцягам і інш.

25 сакавіка, Пінск. На праспэкт Жалтоўскага ў раёне Гарпаліва невядомыя вывесілі вялікі транспарант на высакавольтнай лініі электраперадач, а ў іншым месцы — **Бел-Чырвона-Белы Сьцяг**.

На транспаранце (памерам прыкладна 5 мэтраў на 2 мэтры) з аднаго боку напісана „**Зянон, ратуй Беларусь!**”, з адваротнага — „**Лука — стон!**”

Зроблены з тканіны транспарант невядомыя прымацавалі нават не да слупа, а да дроту, на адлегласці некалькіх дзясяткаў мэтраў ад слупа. Па гэтай лініі перадаецца напружаньне памерам 110 тысячаў вольтгаў. Да таго ж электрадрот знаходзіцца на вышыні больш за 20 мэтраў ад зямлі.

Правесці сьвяточны мітынг з нагоды Дня Незалежнасці пінскія ўлады не дазволілі.

25 сакавіка, Пінск. Сябры **Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі — БНФ і Народнага Фронту** наведалі вёску **Парэчча**, каб ушанаваць памяць Старшыні ўраду Беларускае Народнае Рэспублікі **Рамана Скірмунта**, які пахаваны ў Парэччы.

25 сакавіка, Гомель. На плошчы Паўстаньня адбыўся несанкцыянаваны сьвяточны пікет з нагоды 83-х угодкаў абвяшчэння незалежнасці Беларускай Народнай Рэспублікі. Пікет быў арганізаваны актывістамі **Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі — БНФ**, якія выйшлі на плошчу пад нацыянальнымі сьцягамі, каб па беларускай традыцыі адзначыць Дзень Незалежнасці, павіншаваць гараджанаў са сьвятам і зьварнуць іх увагу на шматлікія парушэнні каляніяльных ўладамі палітычных і грамадзянскіх правоў беларусаў. Яны пратэставалі супраць зьнішчэння беларускамоўных школаў,

практыкі забароны гарадзкімі ўладамі правядзеньня беларускіх нацыянальных сьвятаў на плошчах горада, а таксама супраць этнічных чыстак беларусаў у ворганах улады і кіраваньня.

Падчас пікету прахожым раздавалі адмысловыя віншавальныя каляндарыкі і артыкул **Зянона Пазыняка** „**Амэрыка для амэрыканцаў**”. Гамяльчане надзвычай прызна паставіліся да акцыі, дзякавалі за віншаваньні, а некаторыя далучаліся да яе ўдзельнікаў. Паступова колькасць людзей павялічылася. Калі ж на плошчу падышла вялікая група моладзі зь белымі і чырвонымі паветранымі шарамі і з прычэпленымі да іх нацыянальнымі сьцяжкамі, якія юнакі і дзяўчаты запускалі ў неба, пікет набыў яшчэ больш урачысты выгляд.

Хвілінаў праз 40 пасля пачатку акцыі на плошчы Паўстаньня зьявіліся супрацоўнікі Цэнтральнага РАУС Гомеля на чале з намеснікам начальніка падпалкоўнікам **Віктарам Дамненкам**. Да іх далучыўся і начальнік службы міліцыі грамадзянскай бяспекі, спэцыяльнай міліцыі УУС Гомельскага аблвыканкаму, палкоўнік **Аляксандар Гаркоў**. Маёр з тэлекамэрай старанна фіксаваў на відэастужку ўсіх прысутных. Міліцыянт запатрабавалі, каб гамяльчане разыйшліся.

Затрымалі намесніка старшыні **Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі — БНФ Уладзімера Старчанку** і сябра партыі **Алесе Кацапава**. На іх склалі пратаколы.

25 сакавіка, Горадня. У выніку святкавання Дня Незалежнасці міліцыя затрымала і склала пратаколы на наступных асобаў: **Сьвятлану Нех**, **Вадзіма Саранчукова**, **Сяргея Мальчыка**, **Андрэя Малеіку**, **Аляксандра Міхальчыка**.

Сакавік. Слонім. З-за адсутнасці элементарных рэчаў — шпрыцоў і нават бінтоў — лекарам Слонімскага раённага шпіталю неаднаразова даводзілася адкладваць тэрміновыя хірургічныя апэрацыі. Медпэрсаналу шпіталю пастаянна затрымліваецца выплата зароботнай платы.

26 сакавіка, Менск. У Цэнтральным судзе Менску пачаліся суды над затрыманымі ўдзельнікамі шэсця 25 сакавіка на праспэкт Машэрава. Затрымалі **Максіма Кузьміцкага**, **Віктара Бекеша**, **Ніну Ярмалінскую**, **Людзьмілу Гразнову**, **Эліну Новік**, **Максіма Куксу**, **Міхася Валочку**, **Зьміцера Чубарэнку**, **Алесе Бяляцкага**, **Вініцу Вячорку**, **Язэпа Буркуна**, і інш. Жанчынаў перад судом зьмясцілі на дзьве гадзіны ў камэру з мэталічнымі дзвявярыма, дзе звычайна ўтрымліваюць асабліва небясьпечных крымінальнікаў.

26 сакавіка, Слуцк. Адміністрацыйная камісія Слуцкага гарвыканкаму разгледзела справу **Валянціны Івуць (62 гады)**, якую абвінавачвалі ў незаконным захаваньні бюлетэня „**Беларускія Ведамасьці**” і блізу 200 улётак, прысьвечаных гадавіне БНР.

Камісія пакарала В.Івуць грашовым штрафам (5 мін. заробкаў — гэта прыблізна 28 даляраў ЗША). Для спадарыні Івуць гэта надзвычай вялікая сума, бо амаль роўная яе пэнсіі па інваліднасьці.

На думку юрыста **Аляксандра Волкава**, В. Івуць пакаралі беспадстаўна, бо „**Беларускія Ведамасьці**” і ўлёткі яна толькі захоўвала ў сваёй кватэры, а не распаўсюджвала.

28 сакавіка за ўдзел у дэманстрацыі 25 Сакавіка штраф у 20 мін. заробкаў прысуджаны **М.Валочку**. Папярэджанне атрымаў жыхар Ліды **Дз. Кузьміцкі**.

28 сакавіка, Менск. За ўдзел у мітынгу на Дзень Незалежнасці 25 Сакавіка грамадзяне **Эліна Новік** і **Максім Кукса** былі аштрафаваныя ў судзе Цэнтральнага раёна на 20 мін. заробкаў (арт.167-1,ч.2 КАП) судзьдэй **Натальляй Вайцяховіч**.

28 сакавіка. Суддзя Ленінскага раёна суда горада Бабруйска **Юры Сушкоў** атрымаў палітычны прытулак у Італіі.

Прызначаны на пасаду судзьдзі Лукашэнкам, ён першую сваю справу закончыў паводле загаду зверху і ціску КГБ (гэта значыць, пакараў бязьвінных людзей). Потым за год працы Ю.Сушкоў тры разы выносіў апраўдаўчыя прысуды тым, каго ўлады патрабавалі пакараць.

Перад эміграцыяй ён даў прэс-канфэрэнцыю, дзе сказаў, што

беларуская судовая сістэма — частка рэпрэсіўнае сістэмы. Сумленная праца ў гэтай сістэме небяспечная для жыцця.

29 сакавіка, Менск. Нелегітымны кіраўнік Беларусі Лукашэнка здае шматлікія беларускія прадпрыемствы маскоўскім „гаспадарам“, у тым ліку і беларускі рынак піва.

Прагэстуючы, Малады Фронт правёў акцыю-пікет супраць паглынання рускім капіталам беларускіх прадпрыемстваў, супраць незаконнай распродажы рэжымам маёмасці Беларусі.

„Вядома, што Лукашэнка здае аднаму з расейскіх манапалістаў „Балттыцы“ увесь наш піўны рынак, — сказаў Павел Севярынец, — і моладзь хоча абараніць беларускага вытворцу.“

29 сакавіка, Берасье. У судзе Ленінскага раёна (суддзя **О.С.Міранюк**) адбыўся суд над **Алессем Чахольскім**. 2-га сакавіка **А.Чахольскага** затрымалі ў цягніку на беларуска-польскай мяжы і канфіскавалі 745 асобнікаў бюлетэня „*Беларускія Вядомасці*“. Суддзя прысудзіў **А.Чахольскаму** штраф у памеры 50 мін. заробкаў (гэта каля 300 даляраў ЗША). „*Беларускія Вядомасці*“ „как непосредственный объект административного правонарушения“ (сказана ў пастанове суда), знаходзяцца на захаванні ў Берасцейскай мытні па вопісу №035896 і (згодна рашэння суда) павінны быць перададзены ў „даход“(?) дзяржавы.

„Відавочна, што рашэнне было прынята палітычнае, — сказаў Алесь Чахольскі. — Ніякага нармальнага суда не было, а толькі фарс. Суддзя Міранюк выконваў устаноўку ўладаў, ад яго ўжо, практычна, нічога не залежыла.“

31 сакавіка, Менск. **Алесь Швайко** быў затрыманы міліцыяй на чыгуначным вакзале ў Менску. Ён паспрабаваў уручыць міліцыянтам *Зварот Беларускага Вызвольнага Руху да работнікаў міліцыі*.

Сакавік. **Лукашэнка** падпісаў дэкрэт №8 „Аб некоторых мерах па ўдасканаленні парадку атрымання і выкарыстання замежнай бязвыплатнай дапамогі“. Паводле гэтага дэкрэта, фактычна, любая бязвыплатная дапамога (ці то грашовая, ці то матэрыяльная) павінна будзе рэгістравацца ў Дэпартаманце гуманітарнай дзейнасці, які ўзначальвае памочнік Лукашэнкі **Віктар Кучынскі**. Без адпаведнай ліцэнзіі ад гэтага ведамства выкарыстоўваць замежную дапамогу забараняецца.

У дэкрэце дакладна рэгляментуецца пяць мэтаў выкарыстання замежнай дапамогі: для ліквідацыі наступстваў катастроф, правядзення навуковых даследаванняў, спрыяння ахове прыроды і гістарычна-культурнай спадчыны, для медыцынскай і сацыяльнай дапамогі. У астатніх выпадках рашэнне аб тым, ці варта дазволіць замежнікам дапамагаць асобным беларускім грамадзянам, арганізацыям ці ўстановам, будзе прымаць ведамства Кучынскага і не самастойна, а пасля ўзгаднення з Лукашэнкам.

Фундатарам дэкрэта таксама пагражае пакараннямі: закрыццём замежнага прадстаўніцтва ў нашай краіне і выгнаннем зь Беларусі.

КРАСАВІК

Красавік. Падрыхтоўку да 15-годдзя катастрофы на ЧАЭС пачалі адчуваць у Хвойніцкім раёне. Па традыцыі з пачатку новага года туды пачалі збірацца розныя дэлегацыі, больш цікаўнасці сталі выяўляць СМІ. Часта тэлефануюць „зверху“: „Як рыхтуецца адзначыць?“

Старшыня Хвойніцкага райвыканкама **Мікалай Садчанка** распавядае: „Цэлых 10 гадоў пасля аварыі раён знаходзіўся ў незразумелым становішчы. Спачатку яго запланавана было выселіць, таму законам было забаронена нават іржавы цвік убіць ці штосьці аднавіць. Сёння, калі ўсё можна рабіць, няма галоўнага – сродкаў.“

У 1996 годзе былі перагледжаныя межы забруджаных тэрыторый. Восем вёсак, якія раней павінны былі адсяліць, пазбавіліся такога права. Як жыць у вёсцы, дзе было 250 двароў, пятнаццаці сем’ям, якія ня выехалі?

І гэта - без уліку таго, што яшчэ ў 6 вёсках **342** сям’і павінны быць адселеныя. Усяго ж родныя мясціны пакінулі **25 тыс.** жыхароў раёна, раён згубіў **49** населеных пунктаў, блізу 45% тэрыторыі трапіла ў зону адчужэння“.

Яшчэ ў 1988 годзе, калі Мікалай Садчанка быў дырэктарам саўгаса „Судкова“, ён ужо казаў аб праблеме стронцыя, але ўлады сыягвалі яго з трыбуны. Зараз не змянілася нічога, толькі прызналі наяўнасць праблемы.

Раён займае першае месца у вобласці па колькасці выдадзеных лістоў па часовай непрацаздольнасці, па захворваннях усімі формамі актыўнага туберкулёзу. Тут, на жаль, і самая высокая смяротнасць.

2 красавіка, Віцебск. Скончыўся судовы працэс у Кастрычніцкім райсудзе па факце несанкцыянаванага моладзевага пратэсту супраць

Менск. Пейзаж з браневіком.

будаўніцтва пад Віцебскам нафтаперапрацоўчага заводу на грошы расейскіх бізнесоўцаў.

Сябрам маладзёвай „экалагічнай ініцыятывы“ за правядзенне несанкцыянаванага пікету **Ірыне Байдак** і **Эдуарду Бохану** абвешчана папярэджанне, а **Сяргею Аксімовічу** — штраф у 150 мін. заробкаў (гэта больш за 650 даляраў ЗША).

2 красавіка. Сябры *Кансэрватыўна-Хрысціянскай Партыі — БНФ* выйшлі на вуліцы сталіцы на адкрыты збор подпісаў за незалежнасць Беларусі, супраць акупацыі нашай краіны расейскай імперыяй, а таксама раздавалі тэкст Канстытуцыі Беларусі. Так патрыёты Беларусі адзначылі пятую гадавіну антынароднай змовы Ельцын-Лукашэнка. Грамадзяне актыўна ставілі свае подпісы ў абарону незалежнасці, было сабрана некалькі сотняў подпісаў. Не баяліся прысутнасці супрацоўнікаў міліцыі і КГБ. Не абышлося без затрыманняў. Былі затрыманыя міліцыяй сябры партыі **Валянціна Мароз, Таццяна Цяцёркіна, Тамара Сакольчык, Святлана Сачанка, Святлана Бельская, Лідзія Пянькоўская, Уладзімер Кучараў, Уладзімер Юхо, Галіна Тамчук, Уладзімер Цімашэвіч**.

На спробу абвінаваціць іх у парушэнні закону сябры Партыі адказалі, што выконваюць свой грамадзянскі абавязак па абароне незалежнасці Беларусі ў адпаведнасці з Канстытуцыяй.

2 красавіка. Дэлегацыя *Маладога Фронту* з 4-х чалавек, якая накіроўвалася цягніком у Маскву, уноч на 2 красавіка была абшуканая на станцыі Ворша супрацоўнікамі КГБ і крымінальнага вышуку. Цягнік затрымалі на некалькі гадзінаў. Вобыск быў праведзены ва ўсім

вагоне, дзе ехалі маладзёны. У **Паўла Мягкова** знайшлі тэкст лукашэнкаўскай дамовы РФ і Рэспублікі Беларусь. Яго ссадзілі з цягніка. Канфіскавалі ўлёткі і іншую літаратуру.

2 красавіка. Кіраўніцтва Берасьцейскай вобласці вырашыла не выплочваць заробку ў калгасах і саўгасах да сканчэння веснавой сяўбы. Гэтыя грошы накіруюць на закуп паліва.

Для гэтых самых мэтаў увесну ва ўсіх дзяржаўных прадпрыемствах Берасьцейшчыны забіраюць 1% ад прыбытку. Паводле словаў старшыні аблсавету **Леаніда Лемяшэўскага**, сяляне з разуменьнем паставіліся да рашэння не выплачваць ім зарплату. „Яны лепш за іншых ведаюць, што ў выпадку зрыву веснавых работ можа адбыцца некіраваная сытуацыя”, — сказаў ён.

3 красавіка. У Цэнтральны суд Гомеля выкліканы намеснік старшыні *Кансэрватыўна-Хрысціянскай Партыі — БНФ* **Уладзімер Старчанка** і сябра партыі **Аляся Кацапава**. Супраць іх, па ўказанні зверху, вядзецца адміністрацыйная справа за правадзеньне несанкцыянаванага пікету 25 Сакавіка.

3 красавіка ў Маскве трое актывістаў Маладога Фронту і некалькі прадстаўнікоў маладзёвых дэмакратычных расейскіх арганізацый правялі пікетаванне Дзярждумы. Пікетуючы трымалі ў руках *Бел-Чырвона-Белыя* сыягі і плякаты ў абарону незалежнасці Беларусі і

Дэманстрацыя ў Горадні.

супраць саюзу РФ і Рэспублікі Беларусь. Потым удзельнікі акцыі дэманстравалі тэкст „саюзнай” дамовы. Іх адразу затрымала міліцыя і даставіла ў пастарунак. Там юнакоў пратрымалі некалькі гадзінаў, склалі пратакол аб правапарушэнні, ўручылі позовы ў суд і адпусцілі. Беларусы суду чакаць ня сталі, а селі на цягнік і з’ехалі дадому.

3 красавіка, Менск. У судзе Цэнтральнага раёну цэлы дзень судзілі **Юры Беленькага**. Суддзя **Наталля Вайцяховіч** 4 разы рабіла заўвагі прысутным, каб тыя не рагаталі падчас аптытання міліцыянта Маскоўскага РУУС капітана **Сідаркова**, які сцвярджаў: „Беленькі быў арганізатарам акцыі з тае прычыны, што менш за ўсіх сьпяваў, а больш за ўсіх гаварыў”. Капітан **Несьцяярчук** паведаміў, што на акцыі 25 Сакавіка працаваў „у якасці камэры ў групе дакументавання”.

Юры Беленькі ў прамове адзначыў, што ня ведае, у чым яго віна, папрасіў ацаніць адпаведнасць міліцэйскіх пратаколаў заканадаўству, бо калі яго і ўдзельнікаў мірнай святачнай акцыі абвінавачваюць у тым, што размаўлялі па-беларуску ды сьпявалі беларускія песні, дык гэта ёсць рускі нацызм.

Суд так і ня змог патлумачыць, які артыкул Закону аб шэсьцях, дэманстрацыях, пікетаванні парушыў Ю.Беленькі.

4 красавіка, Менск. У судзе Цэнтральнага раёну прадоўжылася судовое паседжанне па адміністрацыйнай справе **Юры Беленькага**. Выконваючы абавязкі старшыні *Кансэрватыўна-Хрысціянскай партыі - БНФ* **Юрый Беленькі**, па рашэнні судзі **Наталлі Вайцяховіч**, быў асуджаны на 15 сутак адміністрацыйнага арышту ў

спэцпрыёмніку-размеркавальніку на вул. Акрэсыціна за арганізацыю 25 Сакавіка несанкцыянаванага мітыngu на праспекце Францішка Скарыны ў Менску. 20 сябраў *Кансэрватыўна-Хрысціянскай Партыі — БНФ* у судовай зале хорам крычалі: „Ганьба! Жыве Беларусь!”

Суд адбыўся з грубымі парушэннямі заканадаўства. Усім відавочны быў заказ „з гары”. Пры гэтым суддзя Вайцяховіч адмовілася весці судовое паседжанне і пратаколы па-беларуску.

4 красавіка. Клічаўскі раённы суд (Магілёўская вобласць) пакараў старшыню *Клічаўскай арганізацыі Беларускага Народнага Фронту* **Анатолія Белазерцава** і актывіста **Валеры Парфімовіча** штрафамі ў 3 і 5 мін. заробкаў. Абвінавачванне — парушэнне Адміністрацыйнага кодэксу (за распаўсюджванне друкаваных выданняў без выхадных дадзеных). 25 Сакавіка сябры Фронту распаўсюджвалі ўлёткі „*Пастайм за Беларусь!*”.

У ноч з 4 на 5 красавіка супрацоўнікамі Цэнтральнага РУУС Менску былі затрыманыя **Зьміцер Драпачка**, **Алесь Апарыч**, **Аляксей Шыдлоўскі**, **Цімафей Дранчук** ля плоту з надпісамі: „Дзе Ганчар?”, „Дзе Захаранка?”, „Дзе Красоўскі?”, „Дзе Завадзкі?”. Міліцыянты паклалі затрыманых на зямлю, надзелі кайданкі і даставілі ў пастарунак. Супраць іх узбуджаная крымінальная справа па арт.341 КК (які ўступіў у дзеянне ў 2000 г.): „Апаганьванне збудаванняў і псаванне маёмасці”, які прадугледжвае адказнасць у выглядзе „грамадзкіх прац” альбо штрафу, альбо арышту на тэрмін да трох месяцаў”.

5 красавіка ў судзе Цэнтральнага раёну Менска адбыўся суд па адміністрацыйнай справе лідэра Маладога Фронту **Паўла Севярынца**. Суддзя **Наталля Вайцяховіч** прыняла пастанову па арт. 167.1 ч.2 КаАП (арганізацыя несанкцыянаванага шэсьця) — 10 сутак адміністрацыйнага арышту.

5 красавіка, Менск. А 23-й гадзіне *непаўнагадовы Мікіта Сасім* быў затрыманы міліцыянтамі, якія завезлі яго ў пастарунак Маскоўскага раёну. Апэратыўны дзяжурны (прозвішча не называў) збіваў юнака, катаваў, паліваючы валасы на галаве фарбай з балёнчыка. Юнаку надзявалі кайданкі. Склалі пратакол аб адміністрацыйным затрыманні і правапарушэнні. Зноў пагражалі збіць яго, „засунуць у горла дубінку па самую рукаятку.” Доўгі час юнак прасіўся ў халодным памяшканні ў адной майцы, бо куртку ў яго забралі. Надзявалі кайданкі, стралялі з пнэўматычнага пісталета над галавой, пагражалі электрашокерам. Пратрымаўшы амаль суткі (ежы не давалі), юнака адпусцілі ўвечары 6-га красавіка.

6 красавіка. Паводле адваката **Юры Беленькага** **Веры Стражкоўскай**, у справе Ю. Беленькага дайшло да грубай фальсіфікацыі, якую дапусціў намеснік начальніка РАУС **А. Барсукоў**: „Ён прадставіў суду сфальсіфікаваныя дакументы і рапарты супрацоўнікаў Цэнтральнага РАУС, дзе было напісана, што быццам бы Ю.Беленькі ішоў 25 сакавіка ад Юбілейнай плошчы да праспекта Машэрава”. Пры затрыманні Ю.Беленькаму давалі падпісаць зусім іншы пратакол, у якім згадваўся праспект Францішка Скарыны.

6 красавіка. У цэнтры Віцебска змагары з рэжымам правялі несанкцыянаваны пікет пад *Бел-Чырвона-Белымі сыягамі*. Яны распаўсюджвалі ўлёткі. праз 40 хвілінаў міліцыя затрымала **Віктара Шляхціна**, **Юрася Корбана**, **Кастуся Смоліка** і даставіла іх у пастарунак.

6 красавіка. У заяве, падпісанай сёлета **Рыгорам Барадуліным**, **Уладзімерам Арловым**, **Генадзем Бураўкіным**, **Анатолем Вярцінскім** і некаторымі іншымі гаворыцца: „Мы, сябры Саюза беларускіх пісьменьнікаў, патрабуем ад уладаў Рэспублікі Беларусь спыніць ганебнае шальмаванне ў дзяржаўных сродках масавай інфармацыі сусветнавыдамага пісьменьніка Беларусі, вэтэрана Вялікай Айчыннай вайны **Васіля Уладзімеравіча Быкава**, якое ня робіць гонару ні нашай краіне, ні яе кіраўніцтву. Такага шалёнага і беспадстаўнага гвалту, паклёпу на Беларусі не было з 30-х гадоў, калі знішчаліся сотні беларускіх пісьменьнікаў, навукоўцаў і палітыкаў. Сёння, нібы пераняўшы злавачыні і звыродныя сталінска-берыёўскія мэтады, Беларускае тэлебачанне, выконваючы волю сваіх гаспадароў,

дагаварылася да таго, што змагар з фашыстам, вэтэран-франтавік **Васіль Быкаў** — „літаратурны поліцэй”, што чалавек, які ўсё жыццё намагаўся паказаць у сваіх творах праўду, хоць і горкую, — „Василий, не помнящий родства”...

7 красавіка з ізалятару часовага ўтрымання выйшлі прызнаныя „падозранымі” па „справе графіці” **Зьміцер Драпачка, Алесь Апарыч, Аляксей Шыдлоўскі, Цімафей Дранчук**. Само паняццё „падозраныя” ўведзенае новым КК, які ўступіў у сілу ў 2000 г.

У пачатку красавіка ў Менску нявысьветленымі асобамі быў зьбіты адвакат **Аляксандар Пыльчанка**, які абараняў М. Чыгіра і ягонага сына Аляксандра, а таксама сына Т.Віннікавай Сяргея. А. Пыльчанка знаходзіцца ў шпіталі. Адвакат Гары Паганяйла лічыць, што ягонага калегу спрабуюць запалохаць, каб ён адмовіўся ад працы па справах, узбуджаных супраць вядомых у краіне асобаў і іх дзяцей.

8 красавіка. Супрацоўнікі Пракуратуры Рэспублікі Беларусь высадзілі зь цягніка і абшукалі старшыню выканкама АГП **Яўгена Лабановіча**, які накіроўваўся ў Маскву для сустрэчы з вядучым тэлепраграмы НТБ „Независимое расследование” Мікалаем Нікалаевым. Ён вёз пакет дакументаў пра зніклых у Беларусі вядомых людзей. У прадстаўнікоў правахоўных структураў быў ордэр на правядзеньне выкупу.

Інфармацыйная Камісія Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі — БНФ і прэс-служба БНФ. (Па матэрыялах Камісіі, СМІ (друку, радыё), „Вясны-96”, SANA)

СХОД У КРАКАВЕ

2-га чэрвеня ў Кракаве адбыўся статутны сход *Камітэту „Польшча-Беларусь імя генэрала Станіслава Булак-Балаховіча”*. На старшыню Рады Камітэту выбраны **Зянон Пазьняк**.

Пасьля паседжання група ўдзельнікаў Сходу наведла *Ракавіцкія могілкі*. Усклалі кветкі да магілы **Алеся Гаруна**, а таксама на курган у гонар украінскіх ваяроў **Сымона Пятлюры**.

У штаб-кватэры Камітэту адбылася канфэрэнцыя для прэсы з удзелам **Зянона Пазьняка**, потым дыскусія і абмеркаваньне палітычных дзеяньняў Камітэту.

П.Я

ТАЯМНІЦЫ СЬЛЯПЯНСКАГА ЛЕСУ

Пасьля дасьледваньня *Курапатаў* мне стала вядома пра імят месцаў энкавэдзісцкіх расстрэлаў людзей у Беларусі. Пра *Лошыцу* ў

Менску я неабачліва расказаў раней часу і (як вынік неабачлівасьці) дасьледваць не пасьпеў. У 1988 годзе камуністы апэратыўна зьнішчылі месца расстрэлаў у *Лошыцы*. Засыпалі магілы іматэровым пластом галечнага жвіру, заасфальтавалі, пабудавалі на іх аўтастанку і гаражы.

Потым для мяне пачалася „актыўная палітыка”, выйсьці зь якой было немагчыма. Дасьледваньні я адкладваў на будучыню, якая, здавалася мне, вось-вось настане.

Але настала такая будучыня, калі пяцігадовае егіпецкае напружаньне і актыўная праца ў *Вярхоўным Савеце* сталі часам здавацца мне спакоем, па параўнаньні з тым, што было потым ў эміграцыі.

Я імят чаго не пасьпеў. Напрыклад, я так і ня змог спаткацца і паразмаўляць са сьведкамі камуністычных расстрэлаў у *Сьляпянскім лесе* пад *Менскам*, каб дакладна вызначыць месца для дасьледваньня і потым дасьледваць пахаваньні. Цяпер ужо, відаць, страчаны гэты чалавечы час. Дакуманты наўрад ці засталіся.

Нядаўна, гартаючы стосы газэты „*Бацькаўшчына*” ў царкве *Кірылы Тураўскага ў Брукліне*, я наткнуўся на артыкул „*Таямніцы Сьляпянскага лесу*”, падпісаны крыптанімам „*Ул. Д.*” Піша сьведка, які пацярпеў за тое, што ўбачыў. Тут мы перадрукоўваем гэты ўспамін пра страціную даўніну.

Зянон ПАЗЬНЯК

За *Менскам*, на шостае вярсьце ад *Парку Культуры* й *Адпачынку*, у *лесе Малой Сьляпянкі*, пахаваныя вялікія таямніцы жыцьця. Сьляды страшэннага злачынства пазарасталі даўно мохам і травой, але памяць не сплямілася часам.

Я хачу расказаць пра тое, што бачыў на ўласныя вочы, і пра тое, што гаварылі мне жывыя сьведкі ды апавядальнікі чутага ад іншых. Ня ведаю, дзе цяпер гэтыя людзі. Бальшыня зь іх, напэўна, загінула ў канцэнтрацыйных лягерах у *Сібіры*, а косьці іншых, магчыма, буцьвеюць у тым самым *Сьляпянскім лесе*... Пра гэтую праўду не напіша ніколі ні *маскоўская „Праўда”*, ні *менская „Звязда”*.

1932 год. Студэнты *менскага Педагагічнага Тэхнікуму* імя *Ўсевалада Ігнатоўскага*, а сярод іх і я, адбывалі на Дасьледчай Станцыі ў *Малой Сьляпянцы* сваю месячную сельскагаспадарчую практыку. Дырэктар станцыі папярэдзіў: „*За дзьвесьце мэтраў ад баракаў пачынаецца ваенная зона, хадзіць туды забараняецца!*”

Аднаго дня наказалі мне, што бацькоў выгналі з калгасу, а старэйшага брата пасадзілі ў турму. Хацелася йсьці на край сьвету. Надвечар я паклікаў блізкага сябру *Сяргея Русаковіча*, маладога *беларускага пісьменьніка*, і мы, нікому нічога ня кажучы, падаліся ў *лес*. „*Стары Барыс*, што корміць *канадзійскіх карпаў* у *сажалках*, кожнага досьвітку бачыць „*Чорнага ворана*”, а ў гэтым *лесе* *камяніцы*, — кажа ён, — *ня дом адпачынку*, а *нейкая катавальня*...” — гаворыць *Сяргей*.

„*А Рэчыцкая, дачка камісара*, гаворыць, што там поўна хворых, — заўважаў я. — *Розныя ходзяць чуткі...*”

Каля забалаці, улева ад чыгункі *Менск-Масква*, мы прачыталі напісанае чырвонымі літарамі: „*КОНСКІ МОГІЛЬНІК. НЕБЯСЬПЕЧНА!*” Мноства засыпанных і незасыпанных ямаў. Кавалкі гліняных трубаў, кучы хваёвых слупоў і скруткі калючага дроту. „*Гэта, — гаворыць сябра, — для адводу вачэй...* *Барыс ведае ўсё чыста*, папытайся толькі яго...”

Лес гусьцеў і рабіўся цямнейшым перад захадам сонца. У подыху вільгаці пахла трупнай гнілотай. І вельмі блізка... Пачалі шукаць. „*Бачыш?*” — з жахам зьвярнуўся я да *Сяргея*. Я дагэтуль не даваў веры, што можа ледзянец цела і заміраць сэрца. На плашчыні нейкіх трох гэктараў, паміж радамі пасаджаных у 1925 годзе хвоек, жаўцелі, размытыя пазаўчарашнім дажджом, маленькія курганкі і велікаватыя насыпы. Было іх, нешта, каля шасьцідзясяці на першым пляне, а далей — яшчэ... І яшчэ... Шмат якія былі заваленыя ламаччам.

Весткі з дому і пах магільнай чалавечай гнілі адурманілі галаву. Я адарваў вокладку Марксавага „Капіталу” і напісаў: „*Пад якімі ж курганамі буцьвеюць косьці маіх братоў: Якуба, Уладзімера, Андрэя і Вінцэся?!*” Вокладку насадзіў на сук галіны, што абдымалася з аброслым травой курганом. „Ты звар’яцеў, ці што?!” — з трывогаю крыкнуў Сяргей Русаковіч. Мне таксама хацелася крычаць і клікаць людзей шукаць родных і блізкіх. Пакідаючы мейсца вялікага бойнішча, гэтакія словы вырваліся з грудзей: „*Пачакайце ж, балышавіцкія далакопы!..*”

На скрыжаванні лясных сьцежак убачылі мы некалькіх мужчынаў з рыдлёўкамі ў руках, абкружаных чырвонагалавымі энкавэдзістамі з сабакамі. Нельга было ўцякаць: перад намі стаяў ужо чалавек з ружом. У вобразе гэтага двуногага зьвера я пазнаў рабатварага Васіля, Гіцля Бессардэчнага, як празвалі яго людзі маіх родных Дудзічаў. „Нешта вельмі шмат коней здыхае ў вас...” — сказаў я не

Ігумен. Адкрыццё капліцы ў памяць пра расстраляных.

вітаючыся. „Глядзі, разумнік, каб замест каня твая галава ня трапіла ў яму... Ідзі, каб і духу твайго не было тут... Пагаворым пазней,” — аўтарытэтная выказаўся Гіцаль Бессардэчны.

Каля Дасьледчай Станцыі сустрэлі нас сябры: Сяргей Астрэйка, аўтар ненадрукаванай выдатнай „Бэнгаліі”, Сяргей Гайка, Касянкоў, брат Міхася Зарэцкага і студэнт Адам, пляменьнік Адама Бабарэкі. Апошні, моцна ўсхваляваны, паведаміў: „Дзядзька Барыс і студэнт Адрэмчык — арыштаваныя. Дырэктар пытаўся пра вас...”

Ноч была няпрыйемнай і вельмі трывожнай. Усе драбніцы, як жывыя, стаяць перад маімі вачыма. Мне здаецца, што й цяпер яшчэ чую дзікі крык ратунку, які даносіўся тае начы да нашага слыху з-пад таемнае жоўтае камяніцы Сяляпянскага лесу.

28 лютага 1933 году вокладка Марксавага „Капіталу” зь імёнамі маіх братоў ляжала на сталё сьледчага ў мурох менскага НКВД. Сухатварая Навіцкая, што часта наведвала рэдакцыю газэты „Савецкая Беларусь”, а пазней і Малую Сяляпанку, гаварыла магільным голасам: „Вось мы і спаткаліся... Спадзяюся, што спаткаеся і з братамі...”

Увесну 1935-га году ў чырвоных мурох Марынскае турмы, у Сібіры, я пазнаёміўся зь Вячаславам Ануфрыевым, былым малодшым

лейтэнантам менскага НКВД. Аднавокі сухотнік часта паўтараў мне: „Моцна пакараў мяне Бог за сьляпянскія душы... Ляжыць там ня менш дзесяці тысячаў.”

Ул. Д.

(„Бацькаўшчына”, — 1956, 7 студзеня)

ЗАХОДНІЯ „ЗНАТАКІ” ПРА БЕЛАРУСЬ

Ён сустракаўся

Гэрбэрт Шнор (нямецкі грамадзкі дзеяч): „Я сустракаўся зь Міністрам замежных справаў Латыпавым, з намеснікам кіраўніка адміністрацыі прэзыдэнта (!) Замэталіным, старшынёй Фэдэрацыі прафсаюзаў Ганчарыкам. Я лічу няправільнымі дзеянні па ізаляцыі Беларусі. Патрэбна не ізаляцыя, а дыялёг”. (*Народная Воля*, — 2000, 26 кастрычніка) (Ну, рыхтык Вік!)

Дэмакрат дэмакрату „друг”

Брытанскі штотыднёвік „Economist”: „Беларускія нацыяналісты бачаць скасаваньне русіфікацыі вышэйшым прыярытэтам, іншыя больш нагадваюць лібэральна настроеных палітыкаў у Расеі, больш прыхільныя да дэмакратыі, чым да адраджэньня беларускай мовы, дэрэнна вызначанай мовы, на якой размаўляюць, галоўным чынам, на вёсцы”. (Во, якія інтэлектуалы водзяцца ў „Эканамісьце”.)

Найдэмакратычная з найдэмакратычных

Некаторыя заходнія палітычныя дзеячы, асабліва тыя, што кантактуюць з Гансам-Георгам Вікам, уражаньня прагрэсам дэмакратыі ў Беларусі. Летам 2000 года брытанскі дзяржаўны міністар **Кейт Вез** сказаў, што „беларускай апазыцыі” трэба прыняць удзел у парляманцкіх выбарах, бо ў Беларусі „прынятыя меры на паляпшэньне сітуацыі, павялічаны доступ апазыцыі да СМІ, унесены істотныя папраўкі ў Выбарчы Кодэкс. Акрамя таго ўрадам робіцца ўсё магчымае, каб стварыць перадвыбарны клімат, пазбаўлены ўсялякага палітычнага ціску”.

(Тым беларусам, якія раней палітыкай у Беларусі не цікавіліся, патлумачым, што ўсе прыведзеныя вышэй брытанскім міністрам „факты” ў рэальнасьці не існавалі і не існуюць.)

Дарам хлеб ня есьць

Прадстаўнік ААН у Беларусі на прэсавай канфэрэнцыі з нагоды 52-й гадавіны зьяўленьня Усеагульнай дэкларацыі правоў чалавека пахваліў беларускі ўрад Лукашэнка-Ярмошына за дзеянні ў галіне абароны правоў чалавека. (*Народная Воля*, — 2000, 6 сьнежня)

Геапалітык мінулага гарту

Зьбігнеў Бжэзінскі (амэрыканскі палітоляг): „Сёньня тадышняю Усходнюю Эўропу называюць Сярэдняй Эўропай, на ўсход ад якой знаходзяцца Ўкраіна і Расея”. (*Rzeczpospolita*, — 2001, 31 маја)

Сабраў Адам МІКША

АБ’ЯВІЎСЯ СЯБРА УЛАДЗІМЕРА КАРАТКЕВІЧА

У 1988 годзе, калі імкліва нарасталала незадавальненьне камуністычнай уладай на Беларусі, усе змагары з савецкім рэжымам, напэўна, добра памятаюць прапагандысцкія опусы супраць *Народнага Фронту* і беларускай інтэлегенцыі, якія зьмяшчаліся ў савецкіх газэтах. Найбольш уразіў тады ўсіх па ўзроўню гнюснасьці паклёпу і

„гразенапоўненасці” артыкул **Уладзімера Левіна** „Пена на хвалі перабудовы”. Гэты артыкул супраць беларускага адраджэння быў напісаны ў БЕЛТА па заказе ЦК КПБ і належыў да „літэрнага” разраду (гэта значыць быў абавязковы для надрукавання ва ўсіх газэтах, у тым ліку і раённых). Сам У.Левін працаваў тады загадчыкам аддзела БелТА. Яго пасада кваліфікавалася як журналісцка-прапагандысцкая наменклітура кампартыі.

Гэтым артыкулам камуністы далі сігнал для траўлі ўсяго беларускага, вольнага і нязгоднага з палітыкай КПСС. Апагей пераследу быў дасягнуты 30 кастрычніка 1988 года, на *Дзяды*, калі камуністычныя ўлады падрыхтавалі шырокамаштабную правакацыю супраць *Беларускага Народнага Фронту* з мэтай знішчыць новае беларускае Адраджэнне.

Потым падзеі развіваліся сваёй дарогай. Кардынальна перамянілася сітуацыя, разваліўся СССР, Беларусь аднавіла незалежнасць і ўсё, што было ў 1988 годзе, стала амаль што гісторыяй (якую, аднак, цяпер, па пэўных прычынах, найбольш ня ведае якраз маладое пакаленне).

Нядаўна, пераглядаючы мінулагоднія выразкі з ньюёрскіх газэтаў, я натрапіў на артыкул Уладзімера Левіна ў габрэйскім рускамоўным выданні „Интересная газета”, рэдактарам якой быў той самы У.Левін. Ён завёў „старонку рэдактара” і друкуе свае артыкулы-назіранні, меркаванні ды ўспаміны (нездарма газэта „интересная”). Вось, напрыклад, што ён піша пра Уладзімера Караткевіча:

„3 Уладзімерам Караткевічам мы частавата сядзелі каля бронзавых лягушак Купалаўскага скверу, назіраючы са сьмехам, як шпацыруе чыноўны люд беларускага ЦК: яны маршыравалі свой пасылабедны мацыён чародамі — інструктары асобна, загадчыкі сэктараў самы па сабе, не перамешваючыся. Усё па рангу. А загадчыкі аддзелаў і тыя, хто вышэй, каціліся на абед на чорных і белых „волгах”. Сьмешна было глядзець на гэтую чыноўную „нечалавечую камэдыю”, і Караткевіч параіў мне: „Напішы пра гэта! Не цяпер, калі-небудзь.”

— А каму гэта будзе цікава ў тыя часы, калі разбіта будзе хлусня?

— Нікому, — згадзіўся Валодзька. — Але Даўлатаў пра гэта б напісаў...

Лёсы майго сябра Уладзімера Караткевіча і Сяргея Даўлатава, якога я ніколі ня бачыў, але чытаў усё, што ён напісаў, падобныя, як набоі ў абойме. Абодва загінулі па адной прычыне і ў адзін год. Гарэлка — гэта тое болейтаймоўваючае душы, якое немагчыма ўжываць бясконца”... і г.д.

У канцы У.Левін растлумачыў палітычныя погляды У.Караткевіча. „Нацыяналісты ўзьянілі Караткевіча на шчыт і зрабілі сваім сьцягам, хача Валодзя Караткевіч ніколі нацыяналістам ня быў. Кнігі Караткевіча забаранялі, рассыпалі набор.” *

Вось такія зьявы бываюць у жыцці праз 12 гадоў пасля „перабудовы”.

М.ВАНЬКЕВІЧ

* Интересная газета, — 2000, 30 жніўня (Нью-Ёрк)

СВАБОДА

Воля, свабода... Слова амаль магчымыя. Яны неяк па-асабліваму ўспрымаюцца. У мяне слова „свабода” выклікае ўяўленне шырокага сьветлага прастору, дзе вее цёплы лагодны вецер. Несвабода асацыюецца зь нечым замкнутым, прыгнечаным і абмежаваным, без даляглядаў і пераменаў.

Праявы несвабоды я назіраў з самага раньняга дзяцінства, тады, калі пачалася савецкая калектывізацыя. Пад акупацыяй воля не існуе. Беларус быў бяспраўны. Расейцы здзекваліся з нашых сялян, як хачелі. Гэтыя карціны здзеку балшавікоў над людзьмі мне і цяпер стаяць у вачах. Сам жа я непасрэдна сутыкнуўся з несвабодай ужо

тады, калі асэнсоўваў свабоду як сваё і наша агульнае беларускае права (а не як нейкае маё хаценьне).

Памятаю, калі я яшчэ вучыўся ў 9-м класе ў школе, прыйшоў да нас у кэрзавых ботах дырэктар-расеяц і сказаў, што з наступнага дня ён будзе выкладаць у нас гісторыю па-руску, дык каб мы яму і адказвалі па-руску.

Тады мы цэлым класам пастанавілі, што па-руску яму адказваць ня будзем. Кірзач ставіў нам усім за гэта „калы” і „двойкі”. Праз нейкі час я ад імя класа запатрабаваў, каб ён спыніў свой экспэрымэнт і стаў нам чытаць лекцыі на нармальнай мове. Дырэктар спасылаўся на Леніна, маўляў, Ленін гаварыў па-руску. „Але вы ня Ленін, — казалі мы дырэктару, — вось калі да нас прыйдзе Ленін, тады мы зь ім і пагаворым.”

Праз нейкі час у нас зьявіўся новы настаўнік гісторыі і, як ні ў чым ні бывала, пачаў весці заняткі па-беларуску.

Гэта была наша інтэлігентная перамога, бяз крыку і шпурляння чарнілак у непрыяцеля. Мяне гэта ўмацавала тады ў думцы, што толькі той несвабодны, хто не змагаецца за свабоду. Свабода сама не зьяўляецца. За яе трэба змагацца, а потым — абараняць.

* * *

Дэфініцыя свабоды ўмяшчаецца ў тры словы. Свабода гэта ёсьць **магчымасць твараць дабро**.

Пра свабоду мы гаворым толькі тады, калі **існуе** такая магчымасць. Калі такой магчымасьці няма — мы кажам, што **няма** свабоды.

Калі ж свабода выкарыстоўваецца на зло — яна ператвараецца ў несвабоду. Тады чалавек альбо робіцца нявольнікам сваіх страсцяў, злых думак і паводзінаў, альбо, ў выпадку антысацыяльных дзеянняў, трапляе ў турму і траціць свабоду ў літаральным, фізічным сэнсе. Прытым нікому не прыходзіць у галаву змагацца за свабоду крымінальнікаў, гвалтаўнікоў ды забойцаў. Наадварот, патрабуюць абмежаваць іхнюю свабоду.

Істотна значыць, што свабода ёсьць **маральная катэгорыя**. Яе адлюстраваньне ў канкрэтных каштоўнасьцях залежыць ад маралі і ўзроўню культуры грамадства. Тым часам гэта ёсьць катэгорыя **аб’ектыўная**. Рэлятывісцкі падыход тут памылковы і прыводзіць да знішчэння свабоды. Дадам яшчэ, што ў філясофскім сэнсе, свабода — гэта **магчымасць вечнага развіцця да ідэалу**.

Свабода звязана з сьветапогляднай і маральнай арыентацыяй чалавека. Таму дэкліраваньне барацьбы за свабоду і сама барацьба за свабоду яшчэ мала што тлумачаць і вымагаюць канкрэтызацыі — у чым справа. Часта выяўляецца, што некаторыя людзі, якія змагаюцца за свабоду, на справе маюць на ўвазе толькі свае інтарэсы, прытым даволі эгаістычныя, суб’ектыўныя і заганныя. Цяпер, у час усеагульнага крызісу дэмакратыі, мы бачым, як нарастае агрэсіўнасьць сацыяльнай цэмы ў грамадстве. **Дрэнь змагаецца за свабоду**. Масы цёмных суб’ектаў у розных краінах патрабуюць легалізацыі наркотыкаў, свабоды прастытуцыі, распусных палавых дачыненняў, ліквідацыі інстытуту сям’і, свабоды абортнаў і г.д.

Шматалічная катэгорыя свабоды патрабуе, перш за ўсё, дакладнай каэфікацыі ў праве і выразнай вызначальнасьці ў сістэме маральных каштоўнасьцяў грамадства. Агульнасьць і распылістасьць праўных фармулёвак свабоды можа стаць прычынай апраўданьня абсурду і несвабоды чалавека.

Рэкардсманам такога абсурду зьяўляецца якраз „свабодная” Амэрыка. Тыповы прыклад. У Нью-Ёрку ўдарыў мороз. Гэта вялікая пагроза для бяздомных, апушчаных людзей і наркаманаў, якія начуюць на вуліцах. Паліцэйскі разбудзіў бяздомную жанчыну-наркаманку, што ляжала пад сьціной, і, ня глядзячы на яе супраціў, завёў у цёплую станцыю мэтро, каб яна там пераначавала і не замерзла. Праз нейкі час паліцэйскага пацягнулі ў суд і паліцэйскае ўпраўленьне было аштрафаванае на 500 тысячаў даляраў за парушэньне правоў наркамани ляжаць на вуліцы і дзе яна хоча. Паліцэйскі, згодна

азначэння суда, парушыў фундаментальнае права асобы — яе свабоду.

Некаторыя амэрыканцы нават з гонарам расказвалі мне пра гэта — во якая ў нас свабода. На самай справе тут звычайны (а ў нашым разуменні — шарлатанскі) амэрыканскі бізнэс. Знайшоўся нікому не вядомы адвакат, які падгаварыў бадзяжку зьвярнуцца ў суд і, карыстаючыся агульнасьцю вызначэння заканадаўства і фармалізацыяй мысленьня суддзяў (такое магчыма толькі ў Амэрыцы), выйграў працэс „абароны свабоды”.

Адвакат такім чынам зрабіў сабе бясплатную рэкламу (бо абсурдальнасьць падзеі прыцягнула ўвагу друку) і ў дадатак яшчэ зарабіў грошы (звычайна, ад 25 да 50 адсоткаў ад сумы „судовага выйгрышу”, гэта значыць, штрафу).

Гэта вельмі тыповы для Амэрыкі прыклад, дзе бог — даляр, а свабода — сродак бізнэсу. Ні адваката, ні суддзяў, ні журналістаў, ні разьзявакаў, што цікавіліся зьывай, не абходзіла жыццё бадзяжкі. Яны не асэнсоўвалі нават фальшывасьці сваёй пазыцыі. Адзіным чалавекам у гэтай гісторыі, які меў жаласьць у сэрцы і цаніў жыццё іншага чалавека як найвялікшую каштоўнасьць, быў амэрыканскі паліцэйскі, якога пакаралі.

* * *

Свабода — гэта ўнівэрсальны прынцып Сусьвету як Боскага стварэньня, часткай якога ёсьць свабодная воля чалавека.

У сацыяльным грамадстве абсалютны, унівэрсальны сусьветны прынцып свабоды ўзаемазвязаны з маральнымі калізіямі духоўнага разьвіцьця чалавецтва. Гэтым абумоўлена тое, што свабода ў цывілізаваным сацыяльным грамадстве ёсьць катэгорыя выбару і не зьяўляецца найвышэйшай і абсалютнай каштоўнасьцю. Найвялікшымі каштоўнасьцямі ёсьць Бог, жыццё чалавека і жыццё народа. Там, дзе свабода ўступае ў канфлікт з гэтымі каштоўнасьцямі — там робіцца выбар. Ён можа быць розным. Гледзячы якія сілы, якія ўзроўні задзейнічаныя ў супроцьстаяньні.

Глыбінная сутнасьць канфлікту змаганьня за свабоду выяўляецца ў пытаньні: ці можа існаваць **свабода ўсяго?** (А гэта значыць — і свабода зла.) У метафізічным сэнсе, які апэрыруе *вечнасьцямі катэгорыямі*, такое становішча прызнаецца. (Бог даў свабоду Сатане. Але на пэўны час. Пакуль колькасьць упалых анёлаў не заменіцца адпаведнай колькасьцю справядлівых людзей. У гэтым — сэнс духоўнай гісторыі чалавецтва і зьмест барацьбы добра са злом на Зямлі.)

Але сацыяльная практыка *дачаснага сьвету* (і дачаснага жыцьця) паказвае, што ў соцыюме не павінна быць свабоды злу, бо спыняецца духоўнае разьвіцьцё. „Не”, — гавораць злу свабодныя людзі. „Так”, — кажуць тым, што хочуць іншай свабоды. „Так”, — кажуць лібэральныя заканадаўцы, якія лічаць, што прынцып свабоды павінен быць роўным для ўсіх: і для мільярдэра, які лётае зь Нью-Ёрка на Канкордзе паабёдаць у парызжскі рэстаран (тры гадзіны лёту, 18 тысячаў даляраў туды й назад), і для бадзяжкі, што мае права замерзнуць на вуліцы, і для верных хрысьціянаў, што жывуць па заповедзях, і для дэградаванага збачэнца, што ўступае ў палавыя акты з жывёлай ці з сабе падобным (і, дарэчы, знаходзіцца ў Амэрыцы пад асобай аховай закону; гэта тут называецца „сэкс-меншасьць”).

Лібэралы глядзяць на свабоду, як той рускі Іван на агурковае поле, які садзіў агуркі, але ніколі іх не палой. У выніку — замест агуркоў вырастаілі чартапалох ды пустазелье. Затое — свабода: расьце, што хоча. Хоць вядома, што культура пачынаецца з абмежаваньня прыроднай свабоды (стыхіі), з абмежаваньня несвабоды (разбуральнай сілы).

Праклямаючы ў дэмакратычным грамадстве свабоды без берагоў, „свабоды ўсяго” заўсёды ёсьць маніфэстацыяй заганнай цемры, патрабаваньнем свабоды злу, імкненьнем да легалізацыі чалавечай нізасьці.

Часта прыходзіцца чытаць, як у Нью-Ёрку злавілі тую ці іншую банду маладзёнаў у час нападу на краму. Калі паліцыя іх хапае, яны,

звычайна, абураюцца, што парушаюць іхныя чалавечыя правы і што гэта дыскрымінацыя, таму што яны чорныя. Такая рэакцыя сярод злачынцаў вельмі распаўсюджаная. Яны шчыра думаюць, што іх заціскаюць, бо ў Гарлеме яны вырасьлі „абсалютна свабоднымі”.

* * *

У цэлым, аднак, свабода ў Амэрыцы добра рэглямантаваная і ўлічвае інтарэсы чалавека, бадай, як нідзе. Выдаткі, кур’ёзы, наступ зла ды абсурд, які пашыраецца, зьвязаны, перш за ўсё, з актывізацыяй левых ва ўсім сьвеце і лібэраляў на Захадзе, пасля распаду сьстэмы савецкага таталітарызму.

У заходнім грамадстве зьнік страх перад камуністычным варварствам, і людзі расслабіліся, страцілі пільнасьць, сталі больш спакойна глядзець на сваіх левых сацыяльных і маральных экстрэмістаў, якія тут жа перайшлі ў наступ і ўжо шмат чаго дамагліся, і нават шмат дзе захапілі ўладу.

Выглядае парадаксальным, што маральны крызіс заходняй дэмакратыі і крызіс свабоды супаў па часе з крахам савецкага камунізму і таталітарнай сьстэмы сацыялізму ў Цэнтральнай і Ўсходняй Эўропе. Захад, магчыма, з цягам часу пераадолее гэты крызіс. Але для нас, для беларусаў, якія змагаюцца яшчэ зь мінулым днём — рускім каляніялізмам у кагэбоўскай упакоўцы, — для нас важна зразумець, што каштоўнасьці дэмакратыі і свабоды, якія вязуць да нас з Захаду, гэта ў значнай ступені — **лібэральны сурагат у дэмакратычнай абгортцы**. Ім, дэмакратычным лібэралам, важней уздаваць тут, у нас, на Беларусі, сваіх гамасэксуалістаў ды фэміністак, ды экспартаваць на Беларусь адкіды сваёй культуры, чым сапраўды дапамагчы нам, беларусам, збавіцца ад расейскай каляніяльнай агрэсіі, абараніць беларускую мову ад зьдзеку і вынішчэньня, вярнуць беларускія школы і беларускую асьвету, умацаваць беларускую незалежнасьць і г.д. Іх не цікавяць праблемы нашага нацыянальнага выжываньня. Ім абходзяць, перш за ўсё, свае лібэральныя інтарэсы.

Пад гэтыя свае абмежаваныя паняцьці яны даюць невялікія грошы ды гранты бедным беларусам і плодзяць апазыцыйны пусташвет, балбатуноў за дэмакратыю без суверэнітэту.

Менавіта гэтая заходняя лібэральная „публіка” прычынілася да спробы зьнішчыць *Беларускі Народны Фронт* і расфармаваць яго ў „дэмакратычную апазыцыю” (у „балота”). З гэтага нічога не атрымалася, бо мы ўжо ведаем іхныя норавы і іхныя справы.

* * *

Для нас, беларусаў, свабода сёньня абазначае сьцісла канкрэтную і практычную задачу. Мы павінны, перш за ўсё, *збавіцца ад каляніяльнага прамаскоўскага рэжыму ўлады, спыніць агрэсію расейскай каляніяльнай палітыкі і гарантаваць бясьпеку і незьнішчальнасьць дзяржаўнага суверэнітэту Беларусі*.

Дзеля гэтага мы павінны стварыць нацыянальнае кіраўніцтва краінай. Беларусі павінны кіраваць: Беларускі нацыянальны ўрад, Беларускі нацыянальны парлямэнт і Беларускі нацыянальны прэзыдэнт. Беларусі павінны кіраваць беларусы, а не расейцы і не расейская каляніяльная адміністрацыя.

Пра свабоду можна казаць толькі тады, калі мы будзем гаспадарамі ў сваім доме. Толькі тады — калі мы, беларусы, самы, як мы таго захочам, — будзем кіраваць і гаспадарыць у нашай Беларускай дзяржаве. І ўжо маючы такую свабоду, мы ніколі не скарыстаем яе на зло. **Наша свабода стане для нашага народа Боскім стварэньнем ішчасьця нашых людзей**. І тут ужо нам трэба будзе пастарацца, каб не рабіць так, як заходнія лібэралы, і ня ўкінуць Сьвятую Свабоду ў грязь.

Зянон ПАЗЬНЯК

5 траўня 2001 г.
Варшава

ПРЭС-РЭЛІЗ

(па матэрыялах „Народнай Волі”, „Пагоні”, „БДГ”, „Нашай Свабоды”, „Вясны-96”, SANA; студзень-красавік 2001 г.)

■ На сусветным рынку танк Т-72, якімі гандлюе Беларусь, каштуе да 200 тысячаў даляраў. Спецыялісты лічаць, што ў Марока было прададзена прыкладна 50 танкаў за 2-3 гады. Гэты кантракт склаў каля 10 мільёнаў даляраў. І гэта толькі пятая частка беларускага гандлю танкамі. Куды ж пайшлі заробленыя грошы? Былы міністр абароны Павел Казлоўскі заяўляе, што беларуская армія з гэтага амаль нічога не атрымлівае, а ўсе прыбыткі асядаюць у „спэцыяльным прэзідэнцкім фондзе” Лукашэнкі. Казлоўскі прывёў прыклад галоўнага вайсковага шпіталю, дзе сродкаў не хапае нават на лекі і бінты, не кажучы ўжо пра дарагое замежнае абсталяванне. Становішча ў войску такое ж – тэхніка не абнаўляецца, заробкі афіцэраў надзвычай нізкія. А грошы з Марока ідуць на пабудову лядовых палацаў ды правядзеньне гучных зездаў ды дэманстрацыяў народнай падтрымкі „першаму прэзідэнту”.

■ Дамову аб бестэрміновым шэфстве над экіпажам расейскага ракетнага крэйсера „Маршал Усцінаў” падпісаў у Мурманску з камандваньнем паўночнага флоту Расеі старшыня Менгарвыканкаму Міхаіл Паўлаў. Раней такую ж дамову падпісала з адным з караблёў адміністрацыя Берасьця. Беларуская дэлегацыя падаравала экіпажу крэйсера каляровы тэлевізар ад імя ўраду. Глядзіш, і займеем свой флот у Запаляр’і, будзем „швэдам граціць”.

■ Малдова павінна ўвайсці ў саюз РФ і Беларусі. Такую заяву зрабіў Уладзімер Варонін, старшыня кампартыі гэтай экзатычнай краіны, атрымаўшы перамогу на датэрміновым парламанцкіх выбарах. Кампартыя набрала 50,2% галасоў. Хрысціянска-Дэмакратычная партыя (былы Народны Фронт) – 8,18%. І пайшло-паехала. Камуністы заявілі ўжо пра плян наданьня расейшчыне статусу другой дзяржаўнай мовы, пра ўмацаваньне сувязяў з Расеяй і СНД ды пра спыненне эканамічных рэформаў, што праводзіліся з дапамогай міжнародных фінансавых арганізацыяў. Адным словам, Малдову чакае бліскучая будучыня...

■ Камандзёр 115-й знітна-ракетнай брыгады (штаб у Берасьці) падпалкоўнік Сяргей Лемяшэўскі абвесьціў пра падрыхтоўку ягонай часткі да вучэбных стрэльбаў на былым сакрэтным палігоне пад Столінам, што адбудуцца ў сакавіку. Пры саветах 25 гадоў запар тут практыкаваліся ў ракетных стрэльбах авіятары Варшаўскага дагавору. Дарэчы, палескі палігон мае скандальную гісторыю, як з прымусовым высяленьнем у 1963 г. шэрагу мясцовых вёсак, так і выкрытымі тут у 1980 г. высокімі ўзроўнямі радыяцыйнай забруджанасьці тэрыторыі, што адлюстравана ў навуковых манаграфіях. Палігон памерамі 50 на 70 км супрацоўнік інстытуту радыёбіялогіі АН Беларусі Уладзімер Бажанаў параўноўваў з ядзернай вясняй, вылучаючы версію, што тут маглі адбывацца сакрэтныя выпрабаваньні ядзернай зброі.

■ Дадзеныя Міністэрства ўнутраных справаў дэманструюць істотную розніцу ў крымінагенным становішчы на захадзе і ўсходзе Беларусі. Розніца амаль удвая. Гэтак, на Гомельшчыне у 2000 г. было здзейснена 1623 злачынствы на сто тысячаў жыхароў, на Магілёўшчыне – 1557, а вось за той жа час на Берасьцейшчыне – 811, на Гарадзеншчыне – 923. Пра Віцебшчыну міністар МУС Уладзімер Навумаў сказаў, што там злачыннасьць самая высокая. (І да Расеі рукой дастаць.)

■ 23 лютага А.Лукашэнка падпісаў указ, якім „за образцовае ісповненне воінскаго долга, высокае профэсійнальнае мастэрства і асобые заслугі в охране госграницы” узаагародзіў сярод іншых памежнікаў капітана Лукашэнку Віктара Аляксандравіча. Граница, як кажуць, на замку, краіна можа спаць спакойна. Аднак незалежныя экспэрты мяркуюць, што беларускі народ не гатовы яшчэ да ўспрыняцця ідэяў чучхэ і пераходу трону ў спадчыну.

■ У менскіх крамах выстаўлена на продаж вялікая колькасьць прадуктаў, тэрмін ужывання каторых ужо даўно скончыўся: малако, сьмятана, сушкі, павідла. Танняя каўбасы выглядаюць так, што жахліва нават падумаць, што нехта іх можа зьесці.

■ *Расейскі шпіянаж.* З прыходам да ўлады Пуціна, за якім стаіць КГБ і ваенна-прамысловы комплекс, Расея пачала абвастрэньне міжнародных адносін. На словах заяўляючы пра дружбу і мірнае супрацоўніцтва, Масква на самой справе вядзе інтэнсіўныя ваенныя прыгатаваньні. Энэргічна распрацоўваюцца і выпрабавваюцца новыя віды зброі, парводзяцца пускі ракетаў і вучэбныя войскі, абнаўляюцца сувязі з адыёзнымі дыктатарскімі рэжымамі, узмацняецца прапаганда вайны і ваеншчыны, на ключавыя пасады ў дзяржаве прызначаюцца генэралы і адміралы, утвараюцца шматлікія псэўдапатрыятычныя арганізацыі, якія базуюцца на вялікадзяржаўнай шавіністычнай ідэі „вялікай Расеі”, узмацняецца антызаходняя і антыамэрыканская рыторыка, улада канцэнтруецца ў адных руках. Адной з характэрных прыкметаў падрыхтоўкі Расеі да вайны ёсьць узмацненьне расейскай разведвальнай дзейнасьці па ўсім сьвеце. Расейцы не абмяжоўваюцца сваёй тэмнай прысутнасьцю ў краінах НАТО, але ўжо замахваюцца на таямніцы сваіх былых сяброў. Ды яшчэ крычаць „трымай злодзея!” у выпадку раскрыцьця іхных агентаў.

Ускладніліся расейска-баўгарскія адносіны. У Сафіі злавілі рускіх дыпляматаў на тым, што яны спрабавалі атрымаць канфідэнцыяльную інфармацыю, якая вельмі цікавіла Сэрбію. Не чакаючы афіцыйнай рэакцыі баўгараў на гэты эксцэс, Крэмль абвесьціў пра высылку з Расеі трох баўгарскіх дыпляматаў, нібыта за дзейнасьць, не сумяшчальную з дыпляматычным статусам. Баўгары адразу адказалі тым жа, што выглядала ўжо як акт помсты. Шмат хто з незалежных назіральнікаў мяркуюць, што цяперашні крызіс на Ўкраіне арганізаваны пры актыўным удзеле агентаў Крэмля і пятай калёны з расейцаў. Масква надта зацікаўленая ў дэстабілізацыі сітуацыі на Ўкраіне. Каб на хвалі незадаволенасьці прэзідэнтам Кучмам прывесці да ўлады прамаскоўскія сілы і спрыяць дзяржаўнаму перавароту па прыкладу Беларусі. (*Тамаш Пальмачынскі*)

■ Летась 10,3% ад агульнай колькасьці асабовага складу супрацоўнікаў ворганаў унутраных справаў Беларусі былі прыцягнутыя да крымінальнай альбо дысцыплінарнай адказнасьці. Міліцыянты ўчынілі 116 злачынстваў, сярод якіх — 4 наўмысныя забойствы, 7 цяжкіх цялесных пашкоджаньняў. Засмучае факт, што да адказнасьці прыцягваліся 149 (шточацьвёрт!) начальнікаў альбо намесьнікаў аддзелаў міліцыі. Статыстыка бездакорна сведчыць: міліцыянты ня толькі ўчыняюць злачынствы, яны яшчэ і замоўчваюць злачынствы іншых. За мінулы год зафіксавана 637 утоеных міліцыянтамі ад уліку і правэркі заяваў ды паведамленьняў грамадзянаў. Гэтая лічба павялічылася больш як удвая, у параўнаньні з папярэднімі годам. 3781 крымінальная справа была распчатая пракурорамі па так званаму „адказному” матэрыялу. Гэта значыць, што адпаведныя ворганы міліцыі не знайшлі альбо не хацелі знайсці ў гэтых справах крыміналу.

Летась 30 чалавек, якіх даставілі ў міліцыю, загінупі ў пастарунках. Зь іх 4 скончылі самагубствам. Расьце колькасьць суіцыдаў сярод саміх міліцыянтаў. З 39 міліцыянтаў, што загінупі ў 2000 г. па-за службай, 16 (альбо 40%) скончылі жыцьцё самагубствам. Прычыны самыя штодзённыя: сямейныя сваркі, рэўнасьць, надзвычайная нагрукка на працы і п’янства. Пасьля п’янак на вуліцы замерзлі два міліцыянты, яшчэ трох згубілі сваю зброю. *П’янымі міліцыянтамі здзяйсняецца што чацьвёртае дарожна-транспартнае здарэньне.* Штодзясяты міліцыянт (а гэта толькі дадзеныя МУС, якое, зразумела, не зацікаўленае выносіць усе факты на грамадзкі суд) — злачынца альбо патэнцыйны парушальнік правапарадку.

■ 15 сакавіка вялікія „барацьбіты” за дэмакратыю і беларускі народ (ну, проста трыюмвірат: Марат, Дантон і Рабэсп’ер!) Ул. **Ганчарык**,

П.Казлоўскі і М.Чыгір апублікавалі ў СМІ сумесны „сьмелы” зварот пад шапкай „Нас не запугаць!” Там ёсць усё: нелюбоў да Лукі, сантымэнт да дэмакратыі, нешта пра „паводу справядлівості”... Але, відаць, самы галоўны пасаж — „Мы за рэальное супрацоўніцтва з Расіяй і наладжванне дружескіх адношэнняў са ўсімі краінамі свету”. Значыць, з усімі дружба, а з Расіяй... 3-за прызнанняў выключнай ролі ўсходняй імперыі тырчаць лукашэнкавыя вушы. І зразумела, чаму мясцовыя рабэсп’еры-каштуніцы наладзіліся ездзіць у Маскву.

■ Па выніках двух месяцаў 2001 г., праграма ліквідацыі і мінімізацыі наступстваў Чарнобыльскай катастрофы на 2001-05 гг.прафінаансаваная ўсяго на 10% ад гадавога пляну. Пра гэта паведаміў Уладзімер Цалко, старшыня Камітэту па праблемах наступстваў катастрофы на ЧАЭС. Запавячанае Міністэрства фінансаў перад чарнобыльскім ведамствам на сёння складае 5 мільярдаў рублёў (3 мільярды — па сацыяльных праграмах і 2 — па капітальным будаўніцтве). Урад абавязваўся фінансаваць усе чарнобыльскія мэрапрыемствы быццам бы ў прыкрытытэтным парадку. Аднак, падлікі паказваюць, што ніякага прыкрытытэту няма. Што дзіўна, самы надзейны электрат дыктатуры жыве якраз у чарнобыльскай зоне.

■ Лукашэнка распарадзіўся наладзіць пільны нагляд за іншаземцамі, якія бясплатна дапамагаюць беларусам. Ён падпісаў дэкрэт №8 „Аб некаторых мерах па ўдасканаленні парадку атрымання і выкарыстання замежнай бязвыплатнай дапамогі”. Паводле гэтага дэкрэта, фактычна, любая бязвыплатная дапамога (ці то грашовая, ці то матэрыяльная) павінна будзе рэгістравацца ў дэпартаманце „гуманітарнай дзейнасці”, якую ўзначальвае аўганскі гранатамётчык Кучынскі. Дэпартамант (пасля ўзгаднення з Лукашэнкам) будзе прымаць рашэнне, ці варта даволіць замежнікам дапамагаць асобным беларускім грамадзянам, арганізацыям ці ўстановам. Напрыклад, забаронена атрымліваць любую дапамогу з-за мяжы палітычным партыям і іх арганізацыйным структурам. Нават за аднаразовае парушэнне гэтай забароны партыю могуць пазбавіць рэгістрацыі.

Яшчэ большую пагрозу нясе дэкрэт незалежным СМІ і грамадскім арганізацыям. Не сакрэт, што шмат якіх з іх атрымліваюць ад замежных фундатараў аргтэхніку ды іншыя прылады працы. Праваахоўныя і кантрольныя органы атрымалі права канфіскаваць замежную дапамогу, калі яна выкарыстоўваецца „не па прызначэнні”. Напрыклад, для вырабу і распаўсюджвання агітматэрыялаў ды іншых формаў агітацыйнай працы. Улады змогуць канфіскаваць у незалежных СМІ падараныя замежнымі фундатарамі кампутары ды іншую тэхніку. Фундатарам дэкрэт пагражае пакараннямі: закрыццём замежнага прадстаўніцтва ў нашай краіне і выгнаннем з Беларусі. Зразумела, што перад намі яшчэ адна прыкмета ледавіковага перыяду міжнароднай ізацыі нашага грамадства.

■ *Чэкіст-баскетбаліст.* Новым прэзідэнтам Беларускай федэрацыі баскетболу стаў **палкоўнік КГБ, расеец Леў Піменаў**. Ён быў абраны большасцю галасоў на безальтэрнатыўнай аснове. Баскетбаліст працаваў раней ва ўпраўленні КГБ па Магілёўскай вобласці, потым у Нямеччыне (ахоўваў нацыста Геса ў турме Шпандаў — правараны кадр!), у цэнтральным апарце КГБ ў Маскве. З 1995 г. кіруе „адным з падраздзяленняў” КГБ Беларусі. Гэта ня першы дзяржынец-алімпіец. Як вядома, былы старшыня КГБ Беларусі **Ул. Мацкевіч** ўзначальвае федэрацыю баяўнаў, былы начальнік службы бяспекі „прэзідэнта”, а цяпер прадстаўнік беларускага КГБ у ФСБ Расіі **Ю.Бародзіч** — федэрацыю хакею. Во, якіх атлетаў выхавала „вялікая Родзіна”.

■ Расейскія тавары выпясыняюць беларускія. Раней Беларусь была пастаўшчыком харчавання і тавараў народнага спажывання ў Маскву, Пецярбург ды іншыя расейскія цэнтры. А цяпер назіраецца адваротны працэс — гэтыя тавары рушылі з Расіі да нас. Гэта

сведчыць аб страшнай хваробе беларускай эканомікі, якая можа даканаць Бацькаўшчыну. У выніку наплыву танных (і нізкакасных) тавараў з Расіі, застаюцца бяз працы тысячы рабочых беларускіх прадпрыемстваў, бо іхнія склады запаўняюцца ўласнымі вырабамі, якія не знаходзяць збыту. Напрыклад, у Гарадоцкім раёне Віцебскай вобласці выпуск хлеба мясцовым хлебаводам паменшыўся на 30%. Прычынай гэтага стаў гандаль у вёсках расейскім хлебом прыватнымі асобамі, што прыежджаюць з Вялікіх Лук і Невеля (якія цяпер на тэрыторыі Расіі). У іх больш танных, запакаваных ў цэлафан хлеб, мука, рыба.

■ Сотні гараджанаў у Віцебскай вобласці перасяляюцца ў сельскую мясцовасць у пошуках працы. Толькі летась такім чынам пераўладкаваліся 254 гарадзкія сем’і. Такое адсяленне ратуе ад голаду, але не ад беднасці. Праца на зямлі па-ранейшаму застаецца самай нізкааплачываемай. У студзені сёлета праца калгасніка аплачвалася ў 2,6 разоў танней за працу сярэднястатыстычнага работніка прамысловасці, у 2,8 разоў за працу лекара і ў 4 разы — за працу работніка сістэмы крэдытавання і страхавання. А як вядома, апошнія атрымліваюць таксама мізэрныя заробкі.

■ У Летуве пачаўся судовы працэс над былым супрацоўнікам дзяржбяспекі СССР Пятрасам Расланасам. Былы афіцэр абвінавачваецца ў масавых забойствах мірных жыхароў. Працэс завочны, бо абвінавачваемы жыве пад Масквой і не імкнецца вярнуцца на радзіму. 25 чэрвеня 1941 г. ён наладзіў і ажыццявіў забойства 76 мясцовых жыхароў у Райняйскім лесе Цяльшайскага раёну. Літвісцкія ўлады звярталіся да Расіі з просьбай аб выдачы забойцы, але атрымалі адмову. Дзе там, выдаваць герояў СС.

■ У сярэдзіне сакавіка з Вашынгтону тэрмінова ад’ехаў прэс-аташэ расейскай амбасады Уладзімер Фралоў. Амэрыканскія СМІ паведамляюць, што менавіта ён ажыццяўляў сувязь з Р.Хансанам (супрацоўнікам ФСБ, арыштаваным нядаўна ў ЗША і абвінавачаным ў продажы супрэсакрэтных матэрыялаў Маскве). Фралова тэрмінова адклікалі, каб ён ня быў выдалены як персана нон грата. Цэнтральнае выведвальнае ўпраўленне ЗША паведаміла, што колькасць расейскіх дыпламатаў-шпіёнаў у Амэрыцы перавысіла паказчыкі часоў халоднай вайны. Таму цалкам верагодна, што адміністрацыя Буша санкцыянуе высылку з краіны ўсіх расейскіх дыпламатаў.

■ Паводле звестак Міністэрства статыстыкі і аналізу, у лютым сёлета сярэдні налічаны заробак рабочых і служачых павялічыўся на 2,7% і склаў 91,559 рублёў. Можна было б парадавацца. Толькі залежыць, як лічыць. Рост заробку аказаўся ніжэйшым за тэмпы лютэйскай інфляцыі (3,9%). Выходзіць, што рэальны заробак знізіўся.

■ З 20 сакавіка на 50% узрос кошт праезду ў цягніках прыгарадных зносінаў.

■ 27 сакавіка завяршыўся візіт у Беларусь дэлегацыі Парляманцкай асамблеі НАТО на чале з віцэ-спікерам **Маркусам Мекелем**. Дэлегацыя праводзіла маніторынг унутрыпалітычнай і эканамічнай сітуацыі ў краіне напярэдадні прэзідэнцкіх выбараў. Парлямантарны сустрэліся з лукашэнкавымі „палатнікамі”, хаця і падкрэслівалі, што яны гэты „парлямант не прызнаюць, паколькі выбары ў яго не былі дэмакратычнымі і свабоднымі”.

Вось так, не прызнаюць, але сустракаюцца... Услед за Элізабэт Шротгэр з Эўрасаюзу, і НАТО непрыкметна пераходзіць да збліжэння з дыктатаравай „палаткай”.

■ Сьцены і палаты ў Менску размаляваныя па-руску нейкімі юнымі барацьбітамі з новай арганізацыі „Зубр”. Дзіўная, здаецца, справа, што, пад той жа шапкай, ствараецца новы імперскі „рух”. Пра гэта расказаў у „Советской Белоруссии” памочнік „прэзідэнта” Сяргей Пасахаў. Аказваецца, „Зубром” назвалі „міжнароднае дэпутацкае згуртаваньне”, утворанае ў Кіеве. Абрэвіатура раскрываецца як „Задзіночаньне Украіны, Беларусі і Расіі”. Прайшла нават „навукова-практычная” канфэрэнцыя ў Акадэміі Навук у Кіеве (усё сур’ёзна!).

Присутнічала больш за 300 таварышаў: з расейскай Думы, менскіх „палатак“, КПБ і адміністрацыі „прэзідэнта“. Вельмі шырока — ад левых да „правых“ сілаў — была прадстаўленая палітычная эліта Ўкраіны.

■ 24 красавіка ў Менску ва ўрачыстай абстаноўцы быў падпісаны *Акт Незалежнасці Беларусі*, прыняты 29 ліпеня 2000г. Ўсебеларускім Зьездам. Падпісалі Акт сустаршыні Зьезду *Рыгор Барадулін, Генадзь Бураўкін, Радзій Гарэцкі і Анатоль Грыцкевіч*. Цяпер Акт будзе перададзены дзяржаўным установам і дыпламатычным місіям. Акт перакладзены на дзесяць моваў.

■ **В.Вячорка і А.Лябедзька** апублікавалі ў „незалежнай“ прэсе яркі, ярчэй не бывае, акт палітычнага самараскрыцця пад назвай „Спальваньне расейскага сыяга — правакацыя“. Асабліва актыўна апраўдваўся перад расейскімі таварышчамі **В.Вячорка**: „Узначальваемая мной арганізацыя ня мае да гэтага ніякага дачынення... падобныя эпізоды цяжка прадухіліць. Пра гэта павінны задумацца расейскія палітыкі“.

■ Паводле дадзеных зь Міністэрства статыстыкі і аналізу, у студзені-лютым аб’ём вытворчасці ў Беларусі павялічыўся толькі на 0,6% у параўнанні з аналягічным леташнім пэрыядам. А летась гэты рост склаў 7%. Прычына гэтага відавочная: развальваецца матэрыяльна-тэхнічная база. Знос асноўных фондаў у прамысловасці дасягнуў 72%. Штогод ён павялічваецца на 4%. Калі такі тэмп захаваецца, то праз 6 год матэрыяльна-тэхнічная база будзе зьведзеная да нуля. У сельскай гаспадарцы сітуацыя з вытворчай базай яшчэ горшая. Маецца толькі 70% прадукцыйнай жывёлы. Колькасць тэхнікі стала менш на 30-40% за часы Лукашэнкі. У няспраўным стане з пачаткам вясновай сьвібы знаходзіцца больш як трэцяя яе частка.

■ Бярозаўскі райвыканкам на Берасцейшчыне забараніў групе грамадзянаў правесці 1 красавіка пікет у падтрымку палітычнага курсу Лукашэнкі. Як паведаміў жыхар Бярозы *Сяргей Русеўскі*, да пікету рыхтаваліся плякаты з надпісамі: „Лукашэнка — лепшы ў сьвеце прэзідэнт. Дзякуючы падпісанай ім дамоўе з Расеяй у нас павялічыліся заробкі ды знізіліся кошты на харчаваньне і лекі“.

■ Сёлета працягваецца зьнішчэньне рэнтабельнасьці вытворчасці на прадпрыемствах Магілёўшчыны. Паводле зьвестак абласнога ўпраўленьня статыстыкі, у лютым 2001 г. 53% прадпрыемстваў рэгіёна былі стратнымі (у лютым 2000г. — 50,7%). Рэнтабельнасьць прадукцыі зьнізілася з 2,3% ў студзені 2000 г. і да 0,7% — ў студзені 2001 г. Зьніжэньне рэнтабельнасьці суправаджаецца зьмяншэньнем аб’ёму прамысловай вытворчасці.

■ На 1 сакавіка запасы гатовай прадукцыі на складах беларускіх прадпрыемстваў складалі 55,1% да сярэднемесячнага аб’ёму вытворчасці прадукцыі і ацэньваліся ў 546,3 мільярды рублёў. Для параўнання: на 1 сакавіка 2000 г. запасы складалі 51,3%. Больш за ўсё склады затавараны крупамі (376,7% ад сярэднемесячнага аб’ёму вытворчасці прадукцыі), шарсьцянымі тканінамі (293,8%), трактарамі (249%), абуткам (168,1%), матацыкламі (129%), халадзільнікамі (117,7%).

■ У сувязі з 5-гадовым юбілеем „саюзу“ РФ і Беларусі Пуцін у Маскве ўзнагародзіў Лукашэнку ордэнам „За заслуги перед Отечеством“ 2-й ступені. Лукашэнка радасна дзякуе шчодрога гаспадара, прызнаўшыся, што гэта ягоная першая дзяржаўная ўзнагарода. Выступаючы ў Крамлі, Лукашэнка сказаў, што расейцы і беларусы жывуць цяпер аднолькава. (Вось сапраўды шчасьце прываліла!)

■ На сваёй сесіі лукашэнкава „палата“ сфармавала дэлегацыі, якія будуць прадстаўляць яе (і нас) у міжнародных інстытуцыях. Бліскучы дыпламат генэрал **Мікалай Чаргінец** (услаўлены на ірана-іракскім напрамку зносінаў) узначаліў дэлегацыю па кантактах з Эўрапарлямантам, а таксама дэлегацыю з Парляманцкай асамблеяй НАТО.

■ Прадстаўнікі Эўрасаюзу і ЗША ў камісіі ААН па правах чалавека

выступілі 30 сакавіка з крытыкай стану правоў чалавека ў шэрагу краінаў, у тым ліку ў Беларусі. „Адсутнасьць павагі да грамадзянскіх і палітычных правоў у Беларусі выклікае заклапочанасьць“, — заявіў ад імя Эўрасаюзу *Ёхан Мюландэр*, кіраўнік дэлегацыі Швэцыі. Ён заклікаў улады Беларусі ня ўмешвацца ў судовыя працэсы, тэрмінова ажыццявіць заканадаўчыя рэформы для ўзмацненьня грамадзянскіх і палітычных правоў і забяспечыць правядзеньне сёлета свабодных і справядлівых прэзыдэнцкіх выбараў.

Валеры БУЙВАЛ

ПРА СУТНАСЬЦЬ РАСЕЙСКАГА ГРАМАДЗТВА

У Расеі ёсць сацыялёг доктар навук Барыс Грушын. Нядаўна ён надрукаваў тры тамы сваіх дасьледваньняў і артыкулаў. Грушын імкнецца будаваць свае меркаваньні, не зважаючы на палітычныя прыхільнасьці. Гэта справа няпростая для расейца. Тым ня менш нельга адмовіць аўтару ў імкненьні быць аб’ектыўным.

Традыцыйна ён лічыць, што сістэма сацыялізму ў Расеі трымалася ня толькі на КГБ і агітпрапе, але і на волі, і на інтарэсах народу. У адпаведнасьці са словамі камуністычнага гімну, хто быў нічым, той стаў усім (ці хоць бы нечым).

Адначасна Грушын стараецца цывязова глядзець на рэчы і ня можа не бачыць „халопскай мэнтальнасьці“ расейскага грамадства. Рэвалюцыю 1917 года ён ня лічыць (як большасьць расейскіх пішучых і гаворачых асобаў) парушэньнем натуральнага ходу расейскай гісторыі, а абсалютна нармальным яе прадаўжэньнем. Семдзясят гадоў сацыялізму — гэта працяг традыцыяў расейскага жыцьця.

Сёньняшні стан расейскага грамадства, зь яго пункту гледжаньня, нязвыклы. Б.Грушын думае, што „сёньня як раз робіцца яшчэ адна гістарычная спроба расейцаў зьмяніць ня толькі сваё адзеньне, але і душу, перайсьці ад векавога халопскага стану да стану свабоднай асобы“.

Невядома, чаму так мяркуе спадар Грушын, у той час калі расейская рэальнасьць пацвярджае толькі працяг вырабленага халопства на іншым узроўні і ў іншых абставінах. Урэшце сацыялёг і сам прыходзіць да такой высновы, калі піша, што моладзь расейская шмат у чым, як і раней, прасякнутая халопскім усьведамленьнем усёдазволенасьці і беспакаранасьці. *Жаданьне волі без закону — старая расейская традыцыя, якая несумяшчальная са свабодай асобы.*

Свабода асобы, як вядома, гэта не ўсёдазволенасьць, а магчымасьць рэалізаваць волю ў рамках закону і з апорай на закон. Галоўнае, чаго ў Расеі няма, — закону.

Б.Грушын дае такое вызначэньне мэнтальнай сітуацыі ў Расеі:

„Грамадства як было крымінальным, так і засталася, на ўсіх узроўнях. Крымінальным ня ў сэнсе дэманстратыўных адкрытых злачынстваў, а ў сэнсе татальнай гатовасьці да дзеяньняў насуперак законам. Парушыць закон можа кожны, „уклучаючы прэзыдэнта. І гэта — бядка.“

П.ЗЯНЮК (паводле друку)

STATEMENT

*On repressions and use of the brutal force
by the Lukashenka regime against members
of the Belarusian Liberation Movement*

On May 18, 2001 the Lukashenka regime has carried out a bandit action against the members of the Conservative Christian Party — Belarusian Popular Front.

This day at 9 a.m. group of civil clothed persons has executed the order of the minister of internal affairs general **Navumau** (he was presented on the square) and has used methods of the military hand-to-hand fighting against the citizens which picketed on the Centralnaua Square in Minsk in defense of the constitutional status of the independent Republic of Belarus.

Mr. Uladzimer Yukho, 55 years old, member of the Party, has suffered heavy injuries as result of the regime's bandit action. Bandits have purposefully used against him the special brutal methods and have broken his hand and ribs and hurt his breast. Mr. Yukho is in a bad condition in the hospital.

Mr. Mikola Antsyovich, deputy chairman of the *Conservative Christian Party — BPF*, has been seriously injured by the regime's bandits.

More than **40 persons** have been arrested as result of the punitive action in the center of Minsk.

* * *

The pro-Moscow regime's actions on May 18 and in generally in 2001 confirm that the regime didn't change its policy of force and is continuing to strengthen the colonial dependence of Belarus from the Russian empire.

The regime is brutally suppressing namely the main organizations of the *Belarusan National Liberation Movement*, which are acting with the scope to consolidate the Belarusan society, to defend the independence of Belarus, to resist against the impudent actions of the political, economical and secret structures of imperial Moscow. Moscow is trying to annihilate the Belarusan state and the Belarusan nation, to seize the Belarusan property.

Repressions became more active after February 18, 2001, when the *Conference of the Conservative Christian Party — BPF and of the Belarusan Popular Front* has adopted the decision to nominate **Mr. Zianon Pazniak** the candidate on the future presidential elections.

The regime is dealing the main blow to the *Conservative Christian Party — BPF and the Belarusan Popular Front „Adradzennie”*. Leaders of the Party and the Front have been exposed to repressions in 2001. On April 4 **Mr. Yuri Belenki**, acting chairman in Belarus, has been arrested and imprisoned in 15 days because he has participated in the manifestation on Freedom Day (March 25). **Mr. Uladzimer Starchanka**, deputy chairman, has been sentenced to the fine of 35 minimal salaries because he has organized the action of Freedom Day in Homel.

Mr. Mikola Antsyovich, deputy chairman, has been arrested and injured on May 18 during the action in defense of Belarusan state and Constitution.

Mr. Siarhei Papkou, deputy chairman, has been brutally arrested in his

apartment without the procurator's sanction, injured and tried because he had participated in the action „*Way of Chernobyl*” on April 26.

Members of Soim and Uprava of the Party **Mrs. Sviatlana Belskaya, Volha Katsiankova, Valiantsina Maroz, Tatsiana Tsiatserkina, Mr. Mikola Savitski, Uladzimer Ramantsou, Anatol Lahutau, Uladzimer Pleshchanka, Uladzimer Yukho, Ihar Loban** have been exposed to repressions by the police and courts because they participated in the protest actions, distributed the information and collected the signatures.

The regime is trying to suppress the information about the activity of the Party and the Front. **Mr. Anatol Kryvarot**, executive secretary, has been summoned to

the police on May 14. The police tried to obtain the information about his personal correspondence. The customs in Brest have confiscated on April 2 **745** copies of the magazine „*Belaruskiya Vedamasti*” (published by Mr. Zianon Pazniak in Poland) to **Mr. Ales Chakholski**, sekretary of the Uprava of the Party. He has been sentenced to the fine of 50 minimal salaries. This year of the Party's activists have been arrested, fined, exposed to repressions because they distributed the information and collected the signatures in defense of the independence of Belarus.

* * *

Because of the activity of the *Belarusan National Liberation Movement* and its organizations Moscow cannot transform the conflict between the Russian imperial circles and Belarusan patriotic forces into the directed conflict between Lukashenka and the nomenclature and colonial opposition.

We protest against all the attempts of the Russian diplomacy and of some of European countries to legitimize the pro-Moscow regime in Belarus. It is obvious that the democratic freedoms cannot exist under the anti-Belarusan regime.

We are worried because of the position of some western countries, which „don't

notice” the occupation policy of Moscow and the imperial ambitions of Russia. It is very dangerous for the Central and East European countries.

We hope that the democratic western countries will take a decisive position with regard to the imperial actions of Moscow and to the anti-Belarusan, pro-Moscow regime. It is possible to stabilize the situation in Eastern Europe only strengthening independent and democratic Belarus.

Organizations of the *Belarusan National Liberation Movement* will take part actively in the electoral campaign in 2001 and defend independent and democratic Belarus in spite of the repressions of the regime.

Leadership of the Belarusan Popular Front „Adradzennie” and of the Conservative Christian Party — BPF
(Пераклад зь беларускай мовы В.Буйвала)

May 23, 2001

На дэманстрацыі.

Беларускія Ведамасці

Беларускае выданне

У супрацоўніцтве зь Беларускім Выдавецкім Таварыствам ў Амерыцы

Рэдакцыя: Зянон Пазыняк, Галіна Палачаніна

Адрас рэдакцыі: 02-017 Warszawa, Al. Jerozolimskie 125/127

тэл./факс: (+48 22) 628 76 73